

SAMORZĄDY WIEJSKIE W BUDOWIE NIEPODLEGŁEJ POLSKI

niepodległa

POLSKA
STULECIE ODZYSKANIA
NIEPODLEGŁOŚCI

ZWIĄZEK GMIN WIEJSKICH
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
1925–2018

SAMORZĄDY WIEJSKIE W BUDOWIE NIEPODLEGŁEJ POLSKI

25 LAT ODRODZENIA ZWIĄZKU
GMIN WIEJSKICH RP 1993-2018

Wydawca:

Abrys Sp. z o.o.
61-124 Poznań, ul. Daleka 33
www.abrys.pl, biuro@abrys.pl

Album wydano na zlecenie:

Związku Gmin Wiejskich RP
ul. Kantaka 4
61-812 Poznań
tel. 61 8517418
fax 61 6661322
biuro@zgwrp.pl

Autorzy tekstów:

Szymon Mazur
Paweł Tomczak

Autorzy zdjęć:

Piotr Bączkiewicz, Wojciech Bryś, Beata Nowak-Latańska, Cezary Szejgis, Krzysztof Siwek, Paweł Tomczak,
Narodowe Archiwum Cyfrowe, Archiwum ZGW RP

Redakcja:

Szymon Mazur

Korekta tekstów:

Barbara Kostrzewska

Projekt i skład:

Grażyna Martins – Studio Trevo

Druk i oprawa:

Poligrafia Janusz Nowak Sp. z o.o.

Poznań 2018

ISBN 978-83-64816-56-7

Autorzy opracowania dołożyli wszelkich starań, aby ustalić autorów wszystkich fotografii i nie pominąć żadnego z nich. Jeżeli jednak to się nie udało, prosimy o kontakt z ZGW RP.

**Album dofinansowano ze środków Programu Wieloletniego Niepodległa na lata 2017–2021
w ramach Programu Dotacyjnego „Niepodległa”**

Spis treści

Wstęp	5	Rok 2006	48
Słowo od przewodniczących	6	Rok 2007	50
Samorząd wiejski dwudziestolecia międzywojennego	8	Rok 2008	52
Kalendarium najważniejszych wydarzeń samorządowych i Związku Gmin Wiejskich RP w latach 1918–1939	19	Rok 2009	54
Reaktywacja ZGW RP	20	Rok 2010	56
25 lat Związku Gmin Wiejskich RP	22	Rok 2011	58
Lata 1993–1994	24	Rok 2012	60
Rok 1995	26	Rok 2013	62
Rok 1996	28	Rok 2014	64
Rok 1997	30	Rok 2015	66
Rok 1998	32	Rok 2016	68
Rok 1999	34	Rok 2017	70
Rok 2000	36	Rok 2018	72
Rok 2001	38	Wyzwania dla obszarów wiejskich	76
Rok 2002	40	Kalendarium najważniejszych wydarzeń	78
Rok 2003	42	Skład Zarządu Związku Gmin Wiejskich RP	
Rok 2004	44	1993–2018	82
Rok 2005	46	Komisje Rewizyjne Związku Gmin Wiejskich RP	
		1993–2018	86
		Gminy stowarzyszone	88

Wstęp

Sto lat niepodległości – sto lat samorządności

Rzeczpospolita Polska została powołana do istnienia w listopadzie 1918 roku, a odzyskanie niepodległości było możliwe między innymi dzięki wytrwałości i ofiarności aktywnej części polskiego społeczeństwa, które w okresie niewoli przekazywało nowym generacjom młodych Polaków przywiązanie do języka i kultury narodowej. Zadanie ponownego zintegrowania społeczeństwa polskiego w spójną całość rozpoczęło się natychmiast po ustanowieniu Drugiej Rzeczypospolitej. Było to zadanie ogromne. Podjęty je między innymi centralne związki samorządowe, które zarówno w życiu samorządowym Drugiej Rzeczypospolitej, jak i w Polsce po roku 1990 odegrały bardzo ważną rolę. Mozolną budowę samorządu terytorialnego w skomplikowanej rzeczywistości rozbitcia administracyjnego po zaborach oraz w niesprzyjających warunkach geopolitycznych rozpoczął Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, który w swoim pierwszym statucie przyjął założenia:

Naszym zadaniem jest rozwinięcie pracy samorządowej i podniesienie rozwoju gospodarczego i kulturalnego w gminach wiejskich, czuwanie nad obroną praw i interesów gmin, udzielanie im porady prawnej i informacyjnej, tudzież współdziałanie z gminami w zakresie działalności nad podniesieniem dobrobytu.

I choć pierwsze lata niepodległości nie były dla samorządów łatwe – sejmy lat dwudziestych nie zyskały sympatii wśród sfer samorządowych – nie zrażało to działaczy samorządowych, którzy pracowali wedle dewizy Aleksandra Lednickiego, założyciela Związku : „trzeba chcieć i umieć być solidarnym, występować zbiorowo i bronić się razem”.

Druga wojna światowa przerwała działalność Związku, ale idea samorządności odrodziła się, stała się zasadą ustrojową i filarem sukcesu po 1989 roku. Związek Gmin Wiejskich RP reaktywowany po I Ogólnopolskiej Konferencji Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów w Poznaniu jest kontynuatorem przedwojennej organizacji związkowej.

W wolnej Polsce Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej wspiera działania na rzecz rozwoju gmin z obszarami wiejskimi i stoi na straży zachowania równowagi w rozwoju kraju. Gminy zrzeszone w ZGW RP w sposób zorganizowany walczą o interesy swoich członków. Związek podejmuje aktywne działania na wielu płaszczyznach: poprzez konsultacje z rządem i parlamentem, aktywność w gremiach krajowych, międzynarodowych i w strukturach Unii Europejskiej.

Od początku swojej działalności Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej uczestniczy w procesie legislacyjnym związanym z projektami ustaw, które mogą mieć wpływ na funkcjonowanie gmin wiejskich i życie ich mieszkańców, integruje działania osób, dla których ważny jest rozwój obszarów wiejskich, wspiera i koordynuje wymianę doświadczeń pomiędzy gminami na poziomie krajowym i europejskim, reprezentuje samorządy wiejskie – ich mieszkańców i tworzy siłę oddziaływania w relacjach z rządem, parlamentem i instytucjami europejskimi, wpływa na tworzenie dedykowanych rozwiązań np. dla oświaty wiejskiej, finansowania inwestycji infrastrukturalnych itp., a także upowszechnia, wspiera i broni idee samorządowe.

Działamy z dewizą: „Nic o nas bez nas” – sprawy gmin wiejskich nie mogą być rozstrzygane bez naszego udziału.

Przełamanie od

Adam Tychowski

Przewodniczący tymczasowego Zarządu Związku od 19.02.1993 do 29.04.1993
Przewodniczący I kadencji od 29.04.1993 do 9.09.1994

Mariusz Poznański

Przewodniczący II Kadencji od 9.09.1994 do 24.02.1999,
Przewodniczący III Kadencji od 24.02.1999 do 14.03.2003,
Przewodniczący IV Kadencji od 14.03.2003 do 15.03.2007,
Przewodniczący V Kadencji od 15.03.2007 do 14.04.2011,
Przewodniczący VI Kadencji od 14.04.2011 do 5.03.2015

Marek Olszewski

Przewodniczący VII Kadencji od 5.03.2015

przewodniczących

Adam Tychowski: 25 lat temu gminy dopiero się organizowały i szukały swojego miejsca. Dostrzegaliśmy m.in. siłę reprezentacji dużych miast w postaci Związku Miast Polskich, która zaczynała zyskiwać pewną przewagę w dyskusji na tematy samorządowe. Pomysł założenia Związku zrodził się podczas I Konferencji Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów, która odbyła się we wrześniu 1992 roku w Poznaniu. Obecni na Konferencji wójtowie czuli się mocno zagubieni w merytorycznej dyskusji, do której doskonale byli przygotowani przedstawiciele Związku Miast Polskich. Na apel skierowany do uczestniczących w Konferencji przedstawicielei gmin wiejskich ponad 60 z nich zgłosiło akces do Związku. Tworząc Związek, nawiązaliśmy do celów, nazwy i tradycji Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej, utworzonego w 1925 roku. W działaniach naszych przyjęliśmy dewizę: „Nic o nas bez nas” – nasze sprawy nie mogą być rozstrzygane bez naszego udziału.

Mariusz Poznański: Kluczową sprawą dla skutecznego reprezentowania gmin wiejskich było i jest wypracowanie istotnej pozycji Związku wobec rządu, parlamentu, instytucji reprezentujących samorząd terytorialny, równocześnie utrzymując swoją tożsamość. To pozwoliło nam na skuteczne wsparcie gmin wiejskich w kluczowym dla nich działaniu związanym z realizacją zadań oświatowych (m.in. poprzez utworzenie wagi wiejskiej w algorytmie obliczania subwencji oświatowej, zwrot środków z „błędu Handkego”, utrzymanie rezerwy w subwencji oświatowej). Wyjątkowo udanym osiągnięciem było powołanie Kongresu Gmin Wiejskich. Na pierwszy Kongres w 2000 r. przyjechało ponad 1000 delegatów z całej Polski. To był ogromny sukces.

Od tego czasu Kongresy nie tylko jednoczą środowiska wiejskie, ale przede wszystkim dają nam możliwość przed-

stawiania swoich racji bezpośrednio, bo na nasze kongresy przyjeżdżają prezydenci, marszałkowie Sejmu i Senatu, premierzy, ministrowie. Przyjeżdżają również reprezentanci partii i przedstawiają swoje programy dla obszarów wiejskich. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej Związek rozwinął nowe obszary działania, zaangażowanie w Europejskim Komitecie Regionów, a w 2011 roku zorganizowaliśmy w Warszawie pierwszy Europejski Kongres Gmin Wiejskich, który zakończył się przyjęciem Deklaracji Warszawskiej. Był to bardzo duży sukces, w Kongresie brali udział przedstawiciele regionów z całej Europy.

Marek Olszewski: 25 lat temu problemy środowisk wiejskich były na tyle istotne, aby chcieć działać razem. Ta inicjatywa znalazła zrozumienie wśród wielu gmin wiejskich. Liczba gmin wiejskich należących do Związku obecnie to 622 gminy.

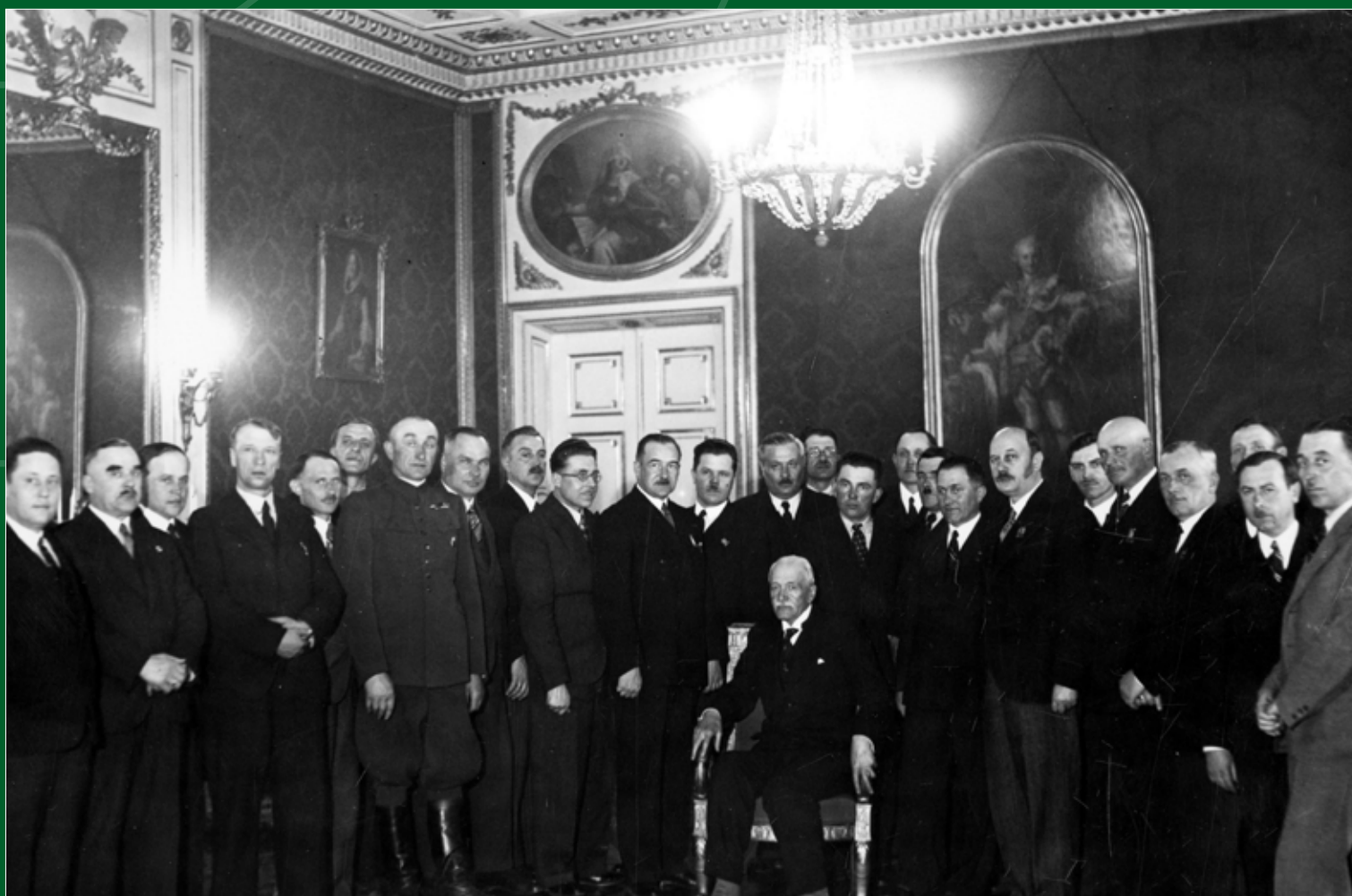
Zmieniają się rządy, przedstawiciele gmin, a Związek niezmiennie pozostaje reprezentantem środowiska i obrony trwałości wartości samorządowych i realizacji ważnych celów dla gmin z obszarami wiejskimi. Najważniejsze dla nas jest zaangażowanie i zaufanie gmin, które reprezentujemy. To podstawa naszej działalności i dalszego rozwoju Związku. Wiele już zrobiliśmy dla zapewnienia naszym mieszkańcom jak najlepszych warunków życia. Jednak mimo tak dynamicznego rozwoju szeregu gmin nie jest jeszcze na półmetku w realizacji podstawowych inwestycji. Rosną oczekiwania mieszkańców, zmieniają się warunki dla realizacji gminnych zadań, pojawiają się nowe wyzwania i to one wytyczają cele i działania Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej na kolejne dziesiątki lat. I wspólnie, podobnie jak w mijających 25 latach i okresie międzywojennym, sprostamy temu wyzwaniu dla dobra naszych mieszkańców.

Samorząd wiejski w okresie

Pierwsza myśl utworzenia związku samorządowego skupiającego gminy wiejskie przewijała się na zjeździe gmin zorganizowanym w 1919 roku w Warszawie. Jednak dopiero w 1925 r. ideę utworzenia związku podjęła grupa działaczy,

która wyłoniła Komitet organizacyjny w składzie: Franciszek Filipiński – wójt gminy Grzymkowice; Władysław Has – wójt gminy Skorosze; Bronisław Wesołowski – redaktor „Pracownika Samorządowego”; Antoni Pacholczyk – dyrektor Związku

Rada Naczelna ZGW u Prezydenta RP Ignacego Mościckiego – Zamek Królewski, Warszawa, 20.04.1937 r.

dwudziestolecia międzywojennego

GŁOS GMINY WIEJSKIEJ 3

ALEKSANDER LEDNICKI.

(ŻYCIORYS I DZIAŁALNOŚĆ)

Aleksander Lednicki urodził się 2 lipca 1886 roku w Mińsku Litewskim, gdzie też spędził swe młode lata. Rodzice jego: Robert Lednicki i matka Rozalja z Zawadzkich brali czynny udział w powstaniu 1831 r., za co zostali osadzeni w więzieniu.

Po ukończeniu gimnazjum w Mińsku wstąpił Lednicki na uniwersytet w Moskwie. W roku 1887 wybuchły na uniwersytecie rozruchy studenckie, w których brał również żywy udział, wobec czego zmuszony był przenieść się do liceum Prawniczego w Jarosławiu.

Po ukończeniu Liceum — wstępuje do adwokatury i wkrótce zasłynął jako utalentowany obrońca przestępców politycznych. Poza pracę zawodową cały wolny czas poświęcał polskim instytucjom społecznym. W r. 1890-ym został sekretarzem a w 8 lat później prezesem Towarzystwa Dobroczynności; zakłada „Bibliotekę Polską”, „Lutnię”, „Dom Polski” i „Sokolnia”.

Od roku 1900 przez pięć lat Lednicki prowadził seminarja z procedury karnej na Uniwersytecie Moskiewskim, a ponadto na wykłady o literaturze polskiej.

Razem z Aleksandrem Świętochowskim zorganizował w 1904 roku Stowarzyszenie Postępowo - Demokratyczne, którego został wiceprezesem. Niezmordowanie pracował nad porozumieniem polsko-rosyjskim i w tym celu odbywał w Jałemnicy przed władzami rosyjskimi zjazdy działaczy polskich oraz rosyjskich przychylnych naszej narodowej sprawie. Przed 1. po 1905 roku objeżdżał prawie całą Kongresówkę i Galicję, budząc wszędzie ducha polskiego i wzywając nadzieję na lepsze jutro. Był założycielem Towarzystwa Kultury Polskiej, wiceprezesem Towarzystwa Kultury Słowiańskiej oraz Stowarzyszenia Przyjaciół Pokoju. Oprócz tego był także założycielem wraz z Maksymilianem Malinowskim, kółek staszycowskich.

W roku 1906 w rocznicę styczniowego powstania wygłasza słynną mowę w Zakopanem, która w druku rozchodzi się po całej Polsce. Władze rosyjskie wycofują się z tej sprawy, chcąc tem samem ukreślić jego kandydaturę do I-szej Dumy Państwowej. Jednak pomimo szklan zdobywa mandat z gubernji Mińskiej. Należąc do organizacji politycznej Katedów (Związek Konstytucjonalistów Demokratów) wstępuje w Dumie Państwowej do Koła Polskiego Litwy i Białorusi i na tym terenie działa na rzecz usamodzielnienia Królestwa Polskiego (autonomji). W tym celu organizuje frakcję autonomistów, której zostaje prezesem i do której poza polskimi posłami należą przedstawiciele wszystkich nierosyjskich narodowości.

Po rozwiązaniu I Dumy—Lednicki zakłada protest, podpisując rewolucyjną odzwę, wyborczą zwaną, bo w Wyborgu zjechali się posłowie Dumy aby zaprotęstować przeciw gwałceniu przez rząd rosyjski praw przedstawicielstwa narodowego. Lednicki zostaje skazany za to na 3 miesięczne więzienie przez co jeszcze bardziej zdobywa serca rodaków i cała kolonja polska w Moskwie odprowadza go do bram więzienia na Tagance. Od tej chwili władze rosyjskie starają się go usunąć nie tylko z adwokatury ale, nawet z instytucji politycznych i społecznych.

Wybuch wojny światowej i okropności z niej płynące sprawiła, że Lednicki stworzył Polski Komitet Pomocy Ofiarom Wojny. W listopadzie 1914 r. zainicjował i zorganizował kwestę pod hasłem Moskwa bohaterkiej Belgji i meczńskiej Polsce. Kwesta się udała. W październiku 1915 roku założył w Moskwie pismo codzienne „Echo Polskie”.

Po wybuchu rewolucji rosyjskiej w marcu 1917 roku, rząd Kiereński za inicjatywę i wpływem Lednickiego, wydał w dn. 30 marca 1917 r. znany manifest o niepodległości Polski i powołał Komitetę Likwidacyjną do spraw Polski działającą na prawach osobnego ministerstwa; prezesem tej komisji został mianowany Lednicki. Prezesem Komitetu zabiegał u postów i ambasadorów państw obcych, aby państwa koalicyjne wydały wspólną deklarację, iż jednym z celów wojny jest stworzenie Niepodległej Polski.

Rada Regencyjna w styczniu 1918 r. poleca Lednickiemu opiekę nad wychodźstwem polskiem i majątkiem Polski; w kwietniu tegoż roku otrzymuje nominację od Rady Regencyjnej na posła Polski w Rosji. Na własną prośbę zwołuje Lednickiego ze stanowiska posła ówczesny Naczelnik Państwa Marsz. Józef Piłsudski w maju 1919r., wyrażając pełne uznanie i dając wyraz głębokiej wiary, iż historia należyście oceni jego dla dobra Polski pracę i wysiłki. Po przyjeździe do Warszawy powołany zostaje na przewodniczącego związku Między Pałaków Poszkodowanych w Rosji, na którym to stanowisku porostawał aż do 1926 r. Od 1926 r. Lednicki jest prezesem Polskiego Komitetu Pomocy Dzieciom.

ALEKSANDER LEDNICKI

Efektom pracy Komitetu i odezwy było zorganizowane w Warszawie w dniach 5 i 6 lipca 1925 r. spotkanie 576 delegatów gmin wiejskich. W czasie zjazdu powołano do życia „Zrzeszenie Samopomocy Gmin Wiejskich”, którego zadaniem według przyjętego statutu było: **rozwińnięcie pracy samorządowej i podniesienie rozwoju gospodarczego i kulturalnego w gminach wiejskich, czuwanie nad obroną praw i interesów gmin, udzielanie im porady prawnej i informacyjnej, tudzież współdziałanie z gminami w zakresie działalności nad podniesieniem dobrobytu.** Przyjęto, że zadania zapisane w statucie będą realizowane poprzez obserwację potrzeb życia samorządowego na wsi, organizację zjazdów, konferencji, odczytów i kursów dla działaczy samorządowych. Zobowiązano się do udzielania gminom członkowskim fachowych porad i informacji. Wyrażono deklarację współpracy z innymi organizacjami samorządowymi.

Prezes ZGW RP, Karol Polakiewicz (czwarty od lewej)

Pracowników Administracji Gminnej; Wacław Dunin – adwokat z Warszawy. Zadaniem Komitetu było przygotowanie zjazdu delegatów gmin wiejskich z byłego zaboru rosyjskiego. W wydanej chałupniczym sposobem gazetce „Głos Gminy Wiejskiej” działacze samorządowi opublikowali deklarację wzywającą reprezentantów gmin wiejskich do zjednoczenia sił w walce o interesy samorządów.

Zjazd Związku Gmin Wiejskich RP w Poznaniu 29.04.1934 r.

Na pierwszym posiedzeniu Zarządu (17 sierpnia 1925 r.) wyłoniono prezydium w składzie: prezes – Zygmunt Dziewianowski; wiceprezysi – Wacław Dunin, Teodor Chrzanowski, Franciszek Filipski; sekretarz – Antoni Pacholczyk; członek prezydium (dyrektor Biura Zrzeszenia) – Bronisław Wesołowski. Powołanie Związku było ogromnym sukcesem środowisk wiejskich. Jednak nowa organizacja nie spotkała się z życzliwym przyjęciem ówczesnej władzy. Starostowie widzieli w Zrzeszeniu Samopomocy Gmin Wiejskich zagrożenie niezależnienia się gmin spod ich władzy i kontroli. Przeszkodą w rozwoju Zrzeszenia było wystosowanie przez Ministra Spraw Wewnętrznych okólnika do wojewodów, w którym wyraźnie stwierdzał, iż w ówczesnym okresie sanacji Skarbu Państwa i trudnej sytuacji finansowej gmin wiejskich ich zaangażowanie w Zrzeszeniu jest niepożądane. Ta nagonka na Związek miała czasami dramatyczne skutki, kiedy to w Sosnowcu podczas zjazdu przedstawicieli gmin z tamtych terenów, mimo jego oficjalnego zgłoszenia, starosta będziński nie zezwolił na jego organizację i kazał uczestników doprowadzić na komisariat w celu przesłuchania i przeprowadzenia dochodzenia.

Na początku działalności główny wysiłek skierowany był na rozwój organizacji. Zorganizowano 14 zjazdów regionalnych, wysyłano instrukcje, „Głos Gminy Wiejskiej”. Do października 1927 roku na 1724 gminy do Zrzeszenia należało 678 gmin (głównie z województw: białostockiego, kieleckiego, lubelskiego, nowogródzkiego, poleskiego, warszawskiego, wieleńskiego i wołyńskiego). Nie udały się próby organizacyjne w Małopolsce, nie podjęto działań organizacyjnych na obszarach byłego zaboru pruskiego.

Mimo tych trudności starano się realizować zadania statutowe oraz uchwały przyjęte na zjeździe założycielskim. W ciągu półtora roku udzielono ponad 1000 porad, zgłoszono kilkadziesiąt interwencji w ministerstwach w sprawach poszczególnych gmin, wystosowano kilkadziesiąt memoriałów do władz centralnych i Sejmu. Efektem tych działań było m.in.:

1. Wydanie ustawy z 29 marca 1926 r. o pokrywaniu kosztów leczenia ubogich w szpitalach publicznych, która zwalniała gminy od ponoszenia ich za mieszkańców od roku w gminie niemieszkańcych.
2. Wydanie ustawy przedłużającej do roku 1930 prawo gmin do poboru podatku wyrównawczego na pokrycie budżetu.
3. Uczestnictwo w Państwowej Radzie Samorządowej.
4. Rozwiązanie dotychczasowych Rad Gminnych i zarządzenie nowych wyborów w tym roku, przeprowadzonych zgodnie z opinią zjazdów terytorialnych.
5. Wydanie przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnika o niestosowaniu przez starostów kar aresztu na wójtów i pisarzy.

6. Wydanie przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych okólnika o niestosowaniu przez miasta opłat rogatekowych (kopytkowych) przy wjeździe do miast.
7. Wydanie przez Ministerstwo Skarbu zarządzenia wyplatania gminom w ustawowym terminie ich podatków przez kasy skarbowe.

Ważnym w dalszym rozwoju organizacji był II Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów Gmin Wiejskich, obradujący 6-7 listopada 1927 roku w Warszawie. Uczestniczyli w nim przedstawiciele gmin nie tylko z obszaru byłego zaboru rosyjskiego, ale również z Małopolski, Poznańskiego, Pomorskiego i Śląska. Przyjęto nowy statut i zmieniono nazwę na Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej. Pierwszym prezesem organizacji pod nową nazwą został Aleksander Lednicki. Wiceprezesami byli Franciszek Filipiński i Antoni Pacholczyk, a dyrektorem Biura Związku Bolesław Tkaczyk.

Myślą przewodnią Zjazdu były trzy podstawowe hasła z wystąpienia programowego prezesa: 1. przez silną gminę do silnego państwa, 2. samorząd – szkołą życia obywatelskiego, 3. samodzielność gminy.

Zjazd podjął wiele istotnych uchwał:

- W sprawach szkolnictwa: wypowiedział się za 7-klasową szkołą powszechną; za zezwoleniem związkom samorządowym w drodze ustawy na pobieranie przez nie specjalnego podatku inwestycyjnego na budowę szkół; za organizowaniem na koszt gminy kursów dla dorosłych i oświaty pozaszkolnej; za upaństwowieniem szkół prywatnych, w których liczba dzieci osiągnęła 40 a w danej miejscowości nie ma innej szkoły powszechnej; za zniesieniem odrębnego samorządu szkolnego i przekazaniem jego kompetencji samorządowi terytorialnemu, tj. Komisjom Szkolnym przy

Radach Gminnych i Sejmikach Powiatowych; za tworzeniem przy szkołach 7-klasowych burs dla dzieci szkolnych.

- W sprawach opieki społecznej: zwrócono się do władz centralnych m.in. o wydanie ustawy o szkołach dla dzieci umysłowo upośledzonych; o wydanie zarządzeń umożliwiających gminom finansowanie leczenia ludzi niezamoż-

fikacji gruntów; za utworzeniem specjalnego funduszu na poprawę dróg i mostów gminnych.

- W sprawach rolnych, zdaniem delegatów na Zjazd, państwo i samorząd większą uwagę winny skierować na:
  - zagadnienie komasacji gruntów,
  - melioracje,
  - zalesienie nieużytków,
  - przedsięwzięcia mające na celu zbiorową inicjatywę, np. wspólne sprowadzanie nasion do siewu nawozów,
  - zaopatrzenie miejscowej hodowli w reproduktory,
  - tworzenie mleczarni spółdzielczych,
  - tworzenie przedsiębiorstw spółdzielczych, np. młynów, piekarni,
  - tworzenie spółek zbytu i zakupu produktów rolnych wytwarzanych przez rolnika i artykułów potrzebnych do produkcji,
  - urządzenie kursów oświatowo-rolniczych,
  - udzielanie stypendiów niezamożnym, a zdolnym chłopcom i dziewczętom celem wysyłania ich do szkół rolniczych.

Dopiero na początku lat 30 władze zaczęły doceniać rolę ZGW RP w kształtowaniu świadomości obywatelskiej mieszkańców wsi i korzystać z doświadczeń samorządowców wiejskich w tworzeniu regulacji tworzących podstawy prawne ustroju samorządowego II Rzeczypospolitej. Lata 30 stały się

okresem rozkwitu Związku. Gośćmi III Zjazdu, który odbył się 2-3 czerwca 1930 r., byli m.in. prezydent RP Ignacy Mościcki, premier Walery Sławek, prezesi Związku Miast Polskich – Zygmunt Słomiński i Biura Zjazdów Samorządu Ziemskiego (Związek Powiatów Polskich) – Józef Beck. W referacie programowym rządu w sprawach samorządowych, przedstawiciel rządu Maurycy Jaroszyński stwierdził: **fundamentem Rzeczypospolitej jest gmina, a w Polsce specjalnie gmina wiejska**, współpracująca ściśle z administracją państwową i wykonująca dla dobra obywateli zadania własne i poruczone.

Na Zjeździe podjęto kilkanaście rezolucji w najważniejszych dla Związku kwestiach:

- ustroju gminy – za: jednolitym typem gminy wiejskiej w całym państwie – gminą zbiorową; zniesieniem zebrań gminnych, wyborem rady na 5-letnią kadencję na podstawie pięcioprzymiotnikowego prawa głosu; wiekiem wyborców – jednakowym z wyborami parlamentarnymi; dużymi uprawnieniami wójta,
  - finansów gmin wiejskich – za: rozdzieleniem źródeł dochodowych samorządu od dochodów państwowych; niezależnością finansową od dochodów powiatowych związków komunalnych; zmniejszeniem liczby danin na rzecz związków komunalnych i uproszczeniem ich wymiaru i poboru; przekazaniem samorządowi państwowego podatku gruntowego,
  - szkolnictwa powszechnego – za: zniesieniem oddzielnego samorządu szkolnego i przekazaniem jego uprawnień samorządowi terytorialnemu; ustanowieniem specjalnego podatku szkolnego na cele budowy szkół; oparciem akcji budowy szkół na wzajemnym współdziałaniu państwa i samorządu. Wysokość subwencji ze strony państwa powinna być ustawowo określona,
- opieki społecznej i kosztów leczenia – za: jak najszybszym uchwaleniem ustawy w powyższej sprawie; wprowadzeniem przymusowego ubezpieczenia pracowników fizycznych i umysłowych w kasach chorych; zwolnieniem gmin i przyjęciem na rachunek skarbu państwa kosztów leczenia i opieki, które powstały przed wydaniem stosownych ustaw w 1923 i 1926 roku; powołaniem do Państwowej Rady Opieki Społecznej przedstawicieli Związku Gmin Wiejskich RP,
  - dróg gminnych – za: przyznaniem dotacji drogom gminnym; wyodrębnieniem dróg gminnych w przygotowywanej ustawie o funduszu drogowym; powołaniem do Państwowej Rady Drogowej przedstawicieli Związku,
  - rolnictwa – za: opracowaniem przez rząd perspektywicznego planu rozwoju rolnictwa; zabezpieczeniem niezbędnych kredytów dla rolników; organizowaniem kursów rolniczych dla dorosłych, przyspieszeniem realizacji programu budowy ludowych szkół rolniczych,

Zjazd Związku Gmin Wiejskich RP województwa poznańskiego, 30.03.1936 r.

- nadzoru nad samorządem gminnym – za: przestrzeganiem obowiązujących przepisów o nadzorze nad gminą, zlikwidowaniem praktyk dokonywania zmian w budżetach gmin przez władze nadzorcze,
- poruczonego zakresu działania – za: przestrzeganiem ustawowych zadań gminy; przyznawaniem przez państwo nowych dotacji na realizację nowych zadań. Podjęto także

rezolucje w sprawie kas pożyczkowo-oszczędnościowych, opowiadając się za ich rozwojem, gdyż zdaniem delegatów funkcjonujące banki oraz PKO są dla drobnych rolników niedostępne.

Ostatni przed 1939 rokiem IV Zjazd Związku odbył się w Warszawie 24 czerwca 1932 roku. Na Zjeździe przyjęto nowy statut, w którym wyeliminowano Zjazd Ogólny,

Spotkanie delegatów Rady Naczelnej ZGW z marszałkiem Edwardem Rydzem-Śmigłym, Warszawa, 20.04.1937 r.

przyjmując, że organami Związku są: Zjazdy wojewódzkie delegatów gmin jako ciała wyborcze, Rada Naczelna Związku, Prezes Związku i Komisja Rewizyjna. Wybrany został nowy prezes – dr Karol Polakiewicz. W części merytorycznej Zjazdu omawiano głównie projekt ustawy samorządowej. Zjazd Ogólny Delegatów Gmin Wiejskich, zapoznawszy się z treścią projektu ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego, wypowiedział w tej sprawie następujące ogólne postulaty:

I. Dotychczasowy stan prawny, oparty na ustawach zaborczych, wymaga jak najrychlejszej zmiany przez dostosowanie przepisów prawnych do zmienionych warunków czasu. Ciągły stan wyczekiwania samorządu terytorialnego na niezbędne reformy tamuje rozwój życia samorządu i normalne wykonywanie jego zadań.

Zjazd stwierdza, że uchwalenie przez ciała ustawodawcze ustawy o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego, na podstawie projektu rządowego, jest kwestią palącą, która winna być załatwiona na najbliższej sesji parlamentu.

II. Ustawa o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego nie powinna uszczuplać dotychczasowych uprawnień samorządu i podrywać jego samodzielności, będącego warunkiem normalnego rozwoju samorządu w spełnianiu zadań gospodarczych i kulturalnych.

III. W celu zapewnienia gminom normalnego funkcjonowania jej aparatu wykonawczego tudzież uchronienia gmin od strat materialnych, na jakie bywają często narażone skutkiem nieuregulowania warunków służbowych funkcjonariuszy gminnych, konieczne jest wydanie ogólnej pragmatyki służbowej, regulującej w drodze prawnej stanowisko pracowników samorządowych oraz sprawę zabezpieczenia emerytalnego.

Początek lat trzydziestych to okres rozkwitu Związku, liczył on już wtedy ponad 1000 gmin członkowskich. W Warszawie funkcjonowało Biuro Związku. Minister Spraw Wewnętrznych Bronisław Pieracki 11.10.1932 roku wystosował do wojewodów pismo w sprawie poparcia działalności Związku Gmin Wiejskich. W piśmie czytamy: „W dotychczasowej swojej działalności Związek Gmin Wiejskich z siedzibą w Warszawie wykazał się bardzo pożyteczną pracą nad usprawnieniem samorządu gminnego, uspołecznieniem ludności wiejskiej oraz nad podniesieniem jej stanu kulturalnego i gospodarczego. Z tych względów [...], proszę P.P. Wojewodów o przychylnie ustosunkowanie się nadal do wymienionej organizacji. W szczególności zechcą P.P. Wojewodowie wezwać przewodniczących wydziałów powiatowych do popierania stale wymienianego Związku w kierunku:

- przystępowania doń gmin dotąd niezrzeszonych,
- nieskreślenia z budżetów gminnych składek na rzecz Związku,
- wpływania na gminy, by te regularnie wpłacały składki członkowskie z tytułu należenia do Związku i prenumerowania czasopisma „Głos Gminy Wiejskiej”.

Podobnej treści pismo wystosował do wojewodów kilka lat później (24.10.1936 r.) premier i minister spraw wewnętrznych, Felicjan Sławoj Składkowski. Zarząd Związku w specjalnym oświadczeniu stwierdził, iż „Związek Gmin Wiejskich RP jako jedyna centralna organizacja zrzeszająca gminy wiejskie, spotkał się z należyтым uznaniem i poparciem ze strony rządu za pożyteczne prace w kierunku usprawnienia administracji i uspołecznieniu ludności wiejskiej wyrażonym w okólniku Pana Premiera [...]”. Z tak silnym stowarzyszeniem trzeba było się liczyć.

W pierwszych latach niepodległej Rzeczypospolitej, gdy ludność, tradycje i instytucje trzech zaborów należało stopić

w jedną nową całość, Związek walczył o najkorzystniejsze uregulowanie ustroju gmin wiejskich i wprowadzenie ordynacji wyborczej na zasadach powszechnego i równego głosowania. Zabiegał o wprowadzenie w całym kraju jednolitego typu gminy, sprzeciwiając się różnicom dzielnicowym. I od początku jego priorytetem były finanse gminne. To dzięki zabiegom Związku 1 marca 1927 roku weszła w życie ustawa o gminnym podatku wyrównawczym na pokrycie niedoborów budżetowych. W sprawie finansów gminnych Związek opracował rewolucyjny jak na ten czas memoriał w sprawie rozgraniczenia źródeł dochodowych gmin od źródeł państwowych i uniezależnienia gminy pod względem finansowym od władz skarbowych i samorządu powiatowego w taki sposób, aby gminy same wymierzały i pobierały podatki. Liczne memoriały związkowe dotyczą szkolnictwa, budowy dróg, tworzenia kas zapomogowych, kredytów komunalnych czy spraw socjalnych polskiej wsi.

Należy pamiętać, że w okresie międzywojennym ludność wiejska stanowiła aż 73% ogółu mieszkańców kraju (dane ze spisu z 1931 r.), a liczba ludności rolniczej w okresie międzywojennym wzrosła o 18,5%. Wśród mieszkańców wsi dominującą grupą byli chłopci, z rolnictwa utrzymywali się też ziemianie oraz robotnicy rolni. Tylko nieliczni mieszkańcy wsi wykonywali zawody pozarolnicze (np. nauczyciele, urzędnicy, rzemieślnicy).

Na wsi panowało ogromne przeludnienie. Przemysł w odrodzonej Polsce dopiero się rodził i mieszkańcy wsi nie chcieli przenosić się do miast, szczególnie że brakowało dla nich pracy. W związku z tym coraz więcej osób decydowało się na emigrację. W latach 1926–1928 wyjechało z Polski około 0,5 mln mieszkańców wsi. Zjawisko emigracji miało ogromne znaczenie społeczne i gospodarcze, co zdołał uchwycić w swoich słynnych badaniach „Chłop Polski w Europie i Ameryce” wybitny polski socjolog – Florian Znaniecki.

W tym okresie grunty orne zajmowały prawie połowę ówczesnego terytorium Polski – 18,5 mln hektarów (powierzchnia kraju 37,7 mln hektarów), lasy 8,3 mln ha (22 proc.), łąki i pastwiska 6,4 mln ha (17,1 proc.), sady i ogrody 550 tys. ha (1,5 proc). Inne grunty i nieużytki stanowiły 10,5 proc. terytorium państwa. Najwięcej gruntów ornymi było w województwach zachodnich (pozańskie, pomorskie i śląskie), najmniej we wschodnich (wileńskie, nowogródzkie, poleskie, wołyńskie). Na wschodzie było z kolei więcej sadów niż w innych rejonach kraju.

W strukturze agrarnej dominowały gospodarstwa karłowate o powierzchni poniżej 2 ha i małorolne (61,6% ogółu gospodarstw). Połowa gospodarstw chłopskich była zbyt mała, aby zapewnić wystarczające środki na utrzymanie rodziny. Natomiast wielkie gospodarstwa i majątki o powierzchni powyżej 50 ha stanowiły niespełna 1% ogółu gospodarstw, ale zajmowały ponad 48% gruntów rolniczych (z tego 20% ziemi należało do majątków liczących powyżej 1000 ha). Najwięcej wielkich majątków znajdowało się na Kresach Wschodnich oraz w Wielkopolsce, na Pomorzu i na Śląsku. Sytuację zmieniła dopiero reforma rolna. Przyjęta w 1925 r. ustawa zakładała coroczną parcelację 200 tys. ha (przez 10 lat). Górną granicę powierzchni gospodarstw ustalono na 60–180 ha w Polsce centralnej oraz 300 ha na obszarze województw wschodnich i 700 ha dla majątków uprzemysłowionych.

Związek Gmin Wiejskich RP był w latach międzywojennych „rzecznikiem” niedocenianej i niedoinwestowanej wsi. Od 1925 r. wydawał oficjalny „Głos Gminy Wiejskiej” – periodyk, który w znacznym stopniu kształtował idee przyświecające ówczesnym działaczom samorządów wiejskich. Pismo było dwutygodnikiem. Wychodziło 15 i 30 dnia każdego miesiąca. Odegrało dużą rolę w informowaniu o problemach wsi, a przede wszystkim było przewodnikiem dla rolników. Z zachowanych numerów archiwalnych wynika, że problemy gmin

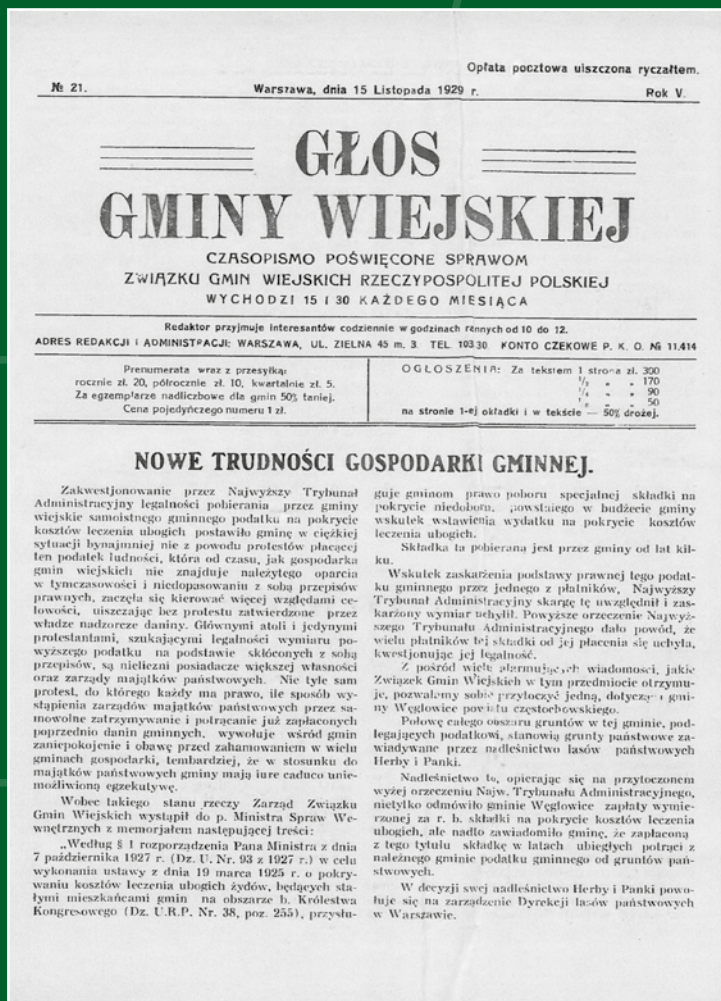

wiejskich były bardzo podobne do dzisiejszych. Pisano o niekorzystnych dla wsi zmianach w prawie, problemach finansowych gmin wiejskich, słabej pomocy państwa, patologich społecznych, wyzwaniach związanych z rozwojem nowoczesnych technologii itp.

W numerze z 1929 r. pismo doradzało, jak sporządzić kalkulację opłacalności budowy elektrowni i elektryfikacji wsi. Podano dokładne obliczenia, jakim zużyciem energii charakteryzują

się nowoczesne (w tym czasie) elektryczne maszyny gospodarskie, np. młockarnia, śrutownik, zgniatarka, centryfuga, ile kosztują silniki, jakie są koszty młócenia żyta za pomocą maszyn elektrycznych.

W innym numerze „Głos Gminy Wiejskiej” przypominał o wynikających z Ustawy sanitarnej z 1919 r. obowiązkach własnych gminy. Były to: dostarczanie wody dla ludności i budowa studni, pomoc dla położnic, zatrudnianie i szkolenie położnych,

budowa ustępów, urządzenie śmietników, urządzenie kąpielisk nad rzekami i jeziorami (szczególnie przy budynkach szkolnych), urządzenie boisk sportowych, wspieranie kultury fizycznej i szkolenia wojskowego, badania lekarskie dzieci szkolnych. Choć od przyjęcia opisywanej ustawy minęło niemal 100 lat, to – jak wiemy – część wymienionych zadań jest zadaniem własnym gminy do dziś.

Przedstawiciele przedwojennego ZGW RP brali udział w pracach Państwowej Rady Samorządowej i Rady Zakładu Ubezpieczeń Wzajemnych. ZGW RP przedstawiał władzy własne propozycje dotyczące finansów gmin, m.in. konieczność umożliwienia gminom wymierzania i pobierania podatków, co uniemożliwiałoby samorządy gminne od powiatów i władz skarbowych. Kres działalności Związku przyniósł wybuch II wojny światowej. Po wojnie komunistyczne władze nie zezwoliły na wznowienie działalności ZGW RP. Idea Związku przetrwała jednak i znalazła wyraz w odrodzonej RP.

Chociaż Druga Rzeczpospolita uległa zagładzie, praca i wysiłek przedwojennych działaczy nie poszły na marne; iskra samorządności rozbyła się po latach...

Oprac. PT/SM, źródło: ZGW RP; „Głos Gminy Wiejskiej” z lat 1925-1937; Ryszard Szwed, „Centralne Związki Samorządowe w Polsce (1917-2003)” – Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie 2003; sprawynauki.edu.pl

Kalendarium najważniejszych wydarzeń samorządowych i Związku Gmin Wiejskich RP w latach 1918–1939

27 listopada 1918	Dekret Tymczasowego Naczelnika Państwa o utworzeniu rad gminnych
13 grudnia 1918	Dekret Tymczasowego Naczelnika Państwa o wyborach do rad miejskich na terenie Kongresówki
4 lutego 1919	Dekret Tymczasowego Naczelnika Państwa ustanawiający instytucje samorządu miejskiego i o tymczasowej ordynacji powiatowej dla byłego zaboru rosyjskiego oraz o samorządzie miejskim
Luty – marzec 1919	Wybory do rad gminnych, miejskich i powiatowych na terenie Kongresówki
15 lipca 1920	Ustawa tworząca województwo śląskie i nadająca mu szeroką autonomię
21 marca 1921	Uchwalenie konstytucji marcowej (w art. 3 sformułowano przepis „ <i>Rzeczpospolita Polska, opierając swój ustroj na zasadzie szerokiego samorządu terytorialnego, przekaze przedstawicielstwom tego samorządu właściwy zakres ustawodawstwa, zwłaszcza z dziedziny administracji, kultury i gospodarstwa, który zostanie bliżej określony ustawami państwowymi</i>)
11 sierpnia 1923	Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów gmin
5-6 lipca 1925	I Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów Gmin Wiejskich w Warszawie, na którym 576 delegatów z 280 gmin utworzyło „Zrzeszenie Samopomocy Gmin Wiejskich”
22 lutego 1927	Rozporządzenie Rady Ministrów powołujące Państwową Radę Samorządową (ciało doradcze, ostatnie posiedzenie w 1929 roku)
6–7 listopada 1927	II Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów Gmin Wiejskich w Warszawie, przyjęcie zmiany nazwy Związku na „Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej”
19 stycznia 1924	Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej
2-3 czerwca 1930	III Zjazd Związku Gmin Wiejskich w Warszawie z udziałem Prezydenta RP Ignacego Mościckiego i Premiera RP Walerego Sławka
24 czerwca 1932	IV Ogólnokrajowy Zjazd Delegatów Gmin Wiejskich w Warszawie, zmiana organizacji działania Związku, likwidacja zjazdów ogólnych na rzecz zjazdów wojewódzkich delegatów gmin i wchodzących do Rady Naczelnej
23 marca 1933	Ustawa o zmianie ustroju samorządu terytorialnego (ustawa „scaleniowa”) ujednocniająca podstawy prawne działania instytucji samorządowych w całym kraju
2 marca 1934	Rozporządzenie Rady Ministrów rozwiązujące władze miejskie Warszawy i powołujące zarząd komisaryczny
23 kwietnia 1935	Ustanowienie konstytucji kwietniowej
16 sierpnia 1938	Uchwalenie ustawy o samorządzie gminy miasta stołecznego Warszawy
1 września 1939	Atak Niemiec na Polskę, rozpoczęcie II wojny światowej

Reaktywacja ZGW RP

I Ogólnopolska Konferencja Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów, która odbyła się 11-13 września 1992 roku w Poznaniu, zakończyła się m.in. podpisaniem przez 62 wójtów deklaracji utworzenia związku, który będzie reprezentował interesy gmin

wiejskich. Z tego grona powstał kilkunastoosobowy komitet założycielski, który opracował statut. Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej został zarejestrowany 31 maja 1993 roku.

1. Pidzik Eugeniusz	Pocieszna	wydziałowski	
2. Polinski Andrzej	in. et al.		
3. Sendecki Tomasz	Gm. Janowice	legnickie	
4. Kociński Czesław	in. et al.		
5. Hoznak Henryk	Gm. Polkowice	legnickie	
6. Kubiśka Andrzej	Gm. Polkowice	legnickie	
7. Pajzda Mieczysław	Koźle Gmina	Katowice	
8. Tadeusz Sierbaczek	Piegielno 63421	Katowice	
9. Komarski Zenon	Rohatnica	Poznańskie	
10. Jolinski Tadeusz	Gm. Fioletów	Legnickie	
11. Antoni Jan	Gm. Polkowice		
12. Kubiśka Stanisław	Gm. Polkowice		
13. KWIECZONSKI ANTONI	SK. BOCZKOWA		
Mr. DANE DALE	Gm. Kozłowa	Poznańskie	
14. Rana Gdazy	Gm. Komorniki	Poznańskie	
15. Marek Suptak	Wąpieszka	Legnickie	
16. Tadeusz Szał	Katowice	Legnickie	
17. Słobian Andrzej	Kamieniec Polny	legnickie	
18. Winiarski Jan	Bunów	Legnickie	
19. Winiarski Wiesław	Kamieniec		
20. WACHOWSKI Szymon	Katowice	Legnickie	
21. ZYGA KONCZY	Mosin	Legnickie	
22. Witk Krzysztof	Rochowice	Katowice	
23. Stanisław Wypych	Ulanów	legnickie	
24. Leszek Kowski	PEJUNICA	Legnickie	
25. Helena Kowalkowska	Świerc	Legnickie	
26. Marzenna Pajzda	Czerwonka	Legnickie	
27. Sulejowski Stanisław	Solanów	Legnickie	
28. Adam Polowinski	Janów	Legnickie	
29. KOMARSKI ALEKSANDER	Gm. CELESTYNÓW	Legnickie	
30. JEDLIŃSKI KRZYSZTOF	Gmina KOSZEW		
31. Adam Borkowski	in. et al.		

1. Jan Soltanowski	Gmina Polkowice	Legnickie
2. Adam Chmiński	Gmina Polkowice	Legnickie
3. Janusz Kubiśka	Dziadowice	Legnickie
4. Władysław Szymonowicz	Gm. Polkowice	Legnickie
5. Stanisław Marcinowski	Gm. Polkowice	Legnickie
6. Stanisław Roman	Gm. Polkowice	Legnickie
7. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
8. Józef Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
9. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
10. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
11. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
12. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
13. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
14. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
15. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
16. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
17. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
18. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
19. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
20. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
21. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
22. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
23. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
24. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
25. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
26. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
27. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
28. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
29. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie
30. Szymon Szymon	Gm. Polkowice	Legnickie

25
lat
1993-2018

25 lat

1993-2018

ZWIĄZKU

1993–1994

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

II Kongres Samorządu Terytorialnego w Poznaniu
VI Ogólnopolska Konferencja Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów
IV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Targi Inwestycy 2014

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Rozwój struktury i działania wewnątrz-organizacyjne ZGW RP;
włączenie przedstawicieli ZGW RP w prace Komisji Wspólnej Rządu
i Samorządu Terytorialnego.

1995

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

VII Nadzwyczajna Konferencja Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów
VIII Konferencja Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów
VI Nadzwyczajne Zgromadzenie ZGW RP w Warszawie
Konferencja Ostróż

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Podjęmowanie stanowisk i działań związanych z przejęciem oświaty; rozwój współpracy z ogólnopolskimi organizacjami samorządowymi.

1996

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

VII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Konferencja Poznań

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Realizacja programów podnoszących wiedzę i kompetencje, m.in. Profesjonalizacja Administracji Samorządowej; rozpoczęcie programu badawczego Monitoring Gmin Wiejskich.

1997

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

VIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu

Konferencja Poznań

X Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów w Poznaniu

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Zwrot z budżetu państwa utraconych dochodów z tytułu ustawowych zwolnień i ulg w podatku rolnym i leśnym oraz dodatków mieszkaniowych dla nauczycieli; wpisanie do algorytmu naliczającego subwencję oświatową dodatku mieszkaniowego dla nauczycieli.

1998

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

IX Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
XI Zgromadzenie ZGW RP w Poznaniu
Posiedzenia Zarządu ZGW RP
Spotkanie Terespol
Komisja Rolnictwa ZGW RP – Łądek Zdrój

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Wypracowanie stanowisk i udział w reformie administracji publicznej;
wypracowanie korzystnego dla gmin wiejskich algorytmu subwencji oświatowej,
utworzenie tzw. trzynastej raty subwencji oświatowej; poparcie przez ZGW RP
dla programu „Pracownia internetowa w każdej gminie”.

1999

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Spotkanie Jeżewo
II Forum Polsko-Litewskie
Spotkanie Łękawica
Posiedzenie Zarządu ZGW RP
Konferencja Warszawa
XII Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Udział w pracach „Paktu dla rolnictwa i obszarów wiejskich”; podjęcie wspólnych działań Związku i gmin w sprawie stosowanych praktyk monopolistycznych przez Telekomunikację Polską SA wobec gmin członkowskich.

2000

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XIV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
I Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
Posiedzenia Zarządu ZGW RP
Spotkanie Regionalne w Lesznowoli

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Zwołanie I Kongresu Gmin Wiejskich z udziałem Premiera RP, Jerzego Buzka – wywalczenie pieniędzy na wyrównanie wynagrodzeń nauczycieli – korekta tzw. błędu Handkego.

2001

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

II Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
XIV Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków
XV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Spotkanie Widuchowa
Spotkanie Korycin
Konferencja Ostritz
Posiedzenia Zarządu ZGW RP

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Obrona i zwiększenie w algorytmie subwencji oświatowej wagi dla gmin większych z 0,33 na 0,35 i pozostawienie wagi na dowóz dzieci.

2002

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

III Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
XVI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
XV Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów,
Starostów i Marszałków w Poznaniu
Spotkanie Grębovice
Konferencja Magdeburg
Posiedzenia Zarządu ZGW RP

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Poparcie dla bezpośrednich wyborów wójta, burmistrza, prezydenta na III Kongresie Gmin Wiejskich w obecności m.in. Marszałków Sejmu – Marka Borowskiego, Senatu – Longina Pastusiaka i Premiera – Leszka Millera; uznanie podatku VAT za koszt kwalifikowany w ramach programu SAPARD.

2003

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XVII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
IV Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
Konferencja Warszawa
Spotkania w Lipcach Reymontowskich i Zarzeczcu

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Przeformowanie zwiększenia w algorytmie subwencji oświatowej wagi wiejskiej do 0,48 i uzgodnienie dodatkowej wagi na świetlice wiejskie 0,03; przedstawienie Ministrowi Edukacji Narodowej szczegółowego projektu nowego systemu finansowania oświaty; podejmowanie działań wdrażających gminy wiejskie do akcesji z Unią Europejską.

2004

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

V Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
XVIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Konferencja Przysiek
Konferencja Lublin
Konferencja Wrocław
Konferencja Warszawa
Konferencja Białystok
Konferencja Gdańsk

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Zwiększenie o ponad 200 mln zł budżetu państwa na oświatę dla gmin wiejskich; organizacja 16 konferencji w ramach Programu Rozwoju Instytucjonalnego z udziałem prawie 1500 przedstawicieli z gmin; pozyskanie 240 tys. dolarów na utworzenie Polskiej Agencji Finansowania Gmin.

2005

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

VI Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
Spotkanie regionalne w Białowieży

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Odrzucenie niekorzystnych zmian w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym; postulowanie przywrócenia trzynastych pensji dla wójta, zastępcy, skarbnika i sekretarza; przyspieszenie zwrotu gminom środków z programu SAPARD; doprowadzenie do zwiększenia z 2 do 3% udziału kosztów administracji na obsługę wypłat świadczeń rodzinnych; wycofanie się rządu z podwyższenia akcyzy na gaz płynny i olej opałowy.

2006

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XX Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
VII Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
Spotkanie Mołdawia

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Wycofanie projektu ograniczenia sprawowania funkcji przez wójtów, burmistrzów i prezydentów do dwóch kadencji.

2007

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
VIII Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
Nowy Zarząd ZGW RP
Nowa Komisja Rewizyjna ZGW RP
Spotkanie Lubicz

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Utrzymanie algorytmu podziału subwencji oświatowej dla gmin wiejskich i 0,6% rezerwy subwencji oświatowej; wykreślenie weta wojewody w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

2008

Zdjęcia z wybranych wydarzeń
XXII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
IX Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Przyjęcie postulatów ZGW RP w ustawie o funduszu sołeckim; przyjęcie programu wspierania budowy i modernizacji dróg lokalnych; przyjęcie zmian w oświacie – m.in. większa elastyczność przekształcania szkół, mniejsza rola kuratorów w organizacji szkół.

2009

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
X Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
Posiedzenie Zarządu ZGW RP

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Podjęcie prac w ZGW RP nad: ustanowieniem subwencji środowiskowej, likwidacją problemu opodatkowania dróg niemających statusu dróg gminnych; postulat ZGW RP w sprawie ustanowienia „władztwa nad śmieciami”.

2010

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXIV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Kongres XX-lecia Samorządu Terytorialnego w Poznaniu
XI Kongres Gmin Wiejskich RP w Warszawie
Konferencja Łągów
Spotkanie Prabuty

Wybrane ważne działania ZGW RP:

ZGW RP pełni kluczową funkcję w organizacji Kongresu XX-lecia Samorządu Terytorialnego; w ramach zespołu ds. statusu zawodowego nauczycieli przygotowanie założeń zmian w Karcie Nauczyciela; organizacja XI Kongresu Gmin Wiejskich z udziałem Prezydenta RP, Bronisława Komorowskiego.

2011

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Europejski Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
Konferencja Bydgoszcz
Spotkanie Lubicz
Posiedzenie Zarządu Poznań

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Organizacja Europejskiego Kongresu Gmin Wiejskich; przyjęcie „deklaracji warszawskiej”; zainicjowanie procesu monitorowania długu i deficytu gmin wiejskich.

2012

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXVI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Samorządowy Kongres Oświaty w Warszawie
Marsz samorządowców do Kancelarii Sejmu z 300 tys. podpisów
pod projektem ustawy o zmianie ustawy o dochodach JST
Posiedzenie Zarządu w Brukseli
Konferencja Poznań
Konferencja Opole

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Doprowadzenie do wycofania się rządu z włączenia JST w mechanizm ograniczenia deficytu państwa; odrzucenie zmian ustawy o dochodach JST – sprawa tzw. Janosikowego; organizacja Samorządowego Kongresu Oświatowego; przeprowadzenie kampanii „Stawka większa niż 8 mld” – zebranie prawie 300 tys. podpisów pod obywatelskim projektem zmian w dochodach JST i wniesienie projektu do prac Sejmu.

2013

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXVII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
XIV Kongres Gmin Wiejskich w Serocku
Spotkanie z Minister Elżbietą Bieńkowską
Spotkanie z Ministrem Januszem Piechocińskim
Spotkanie z Premierem Donaldem Tuskiem

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Przyjęcie postulatów ZGW RP w rządowym projekcie zmian w Karcie Nauczyciela; utrzymanie i zwiększenie do 0,4% rezerwy subwencji oświatowej; wylobbowanie zwiększenia do 1 mld euro środków na rozwój obszarów wiejskich w PROW – w tym włączenie finansowania inwestycji drogowych i wodno-ściekowych; włączenie się w prace i wdrożenie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

2014

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXVIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
XV Kongres Gmin Wiejskich w Ossie
Spotkanie z Prezydentem RP Bronisławem Komorowskim
Posiedzenie Zarządu ZGW RP w Ossie
Podsumowanie Rankingu Rzeczypospolitej 2014

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Ustawowe umocowanie przedstawicieli Związku we wszystkich Komitetach Monitorujących fundusze krajowe i regionalne; częściowe spełnienie postulatów ZGW RP zwiększenia środków z funduszy europejskich na obszary wiejskie poprzez przypisanie dla nich ponad 5 mld euro w krajowych i regionalnych programach operacyjnych.

2015

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXIX Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
Kongres XXV-lecia Samorządu Terytorialnego w Poznaniu
Kongres Gmin Wiejskich w Serocku
Konferencja Warszawa
Posiedzenie Zarządu w Poznaniu

25 LAT SAMORZĄDNOŚCI

Kongres XXV-lecia Samorządu Terytorialnego
Poznań, 5 - 6 marca 2015

PRZESŁANIE

Decentralizacja jest powszechnie uważana - także za granicą - za najbardziej udaną z polskich reform. Równocześnie coraz częściej podejmowane są próby jej rzetelnej oceny, dla których punktem wyjścia jest diagnoza stanu polskiej samorządności, o tyle utrudniona, że - poza działaniami podejmowanymi przez organizacje samorządowe - nie jest prowadzony profesjonalny monitoring funkcjonowania gmin, powiatów i województw. Nie ulega jednak wątpliwości, co podkreślają opublikowane w ostatnich latach raporty o stanie samorządu terytorialnego, że reforma nie została dokończona; coraz bardziej widoczne stają się rozmaite deficyty, po części w tych raportach wymieniane.

Nasze przesłanie nie jest jednak kolejnym ponowieniem listy tych deficytów czy też naszych, często powtarzanych postulatów. Zawarta jest w nim wizja docelowa samorządu terytorialnego. Wynika ona wprost z przyjętych przez Polskę standardów, zapisanych w Konstytucji, wyprowadzonych z zasady pomocniczości państwa, uszczegółowionych w ratyfikowanej przez Polskę bez wyłączeń Europejskiej Karcie Samorządu Lokalnego.

Realizacja modelu docelowego, opisanego w przesłaniu, przyczyni się do:

- zapewnienia trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego kraju,
- wzmocnienia udziału obywateli i ich organizacji w rozwoju lokalnym i regionalnym,
- wzrostu sprawności i efektywności funkcjonowania administracji publicznej.

ZASADY USTROJOWE

Samorząd terytorialny działa w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność. Jego samodzielność (także w zakresie definiowania interesu lokalnego albo regionalnego) podlega ochronie sądowej. Nadzór nad wykonywaniem zadań własnych jest sprawowany wyłącznie według kryterium legalności [wyeliminowane są niejednokrotne przepisy].

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Przyjęcie ustawy likwidującej problem opodatkowania dróg niemających statusu dróg gminnych; kluczowa rola ZGW RP w organizacji Kongresu XXV-lecia Samorządu Terytorialnego; przygotowanie opracowania „Wyzwania dla rządu i parlamentu w kadencji 2015–2019”.

2016

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXX Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Warszawie
Ogólnopolska Samorządowa Debata Oświatowa w Warszawie, Jachrance i Brukseli
Posiedzenia Zarządu w Warszawie, Jachrance i Brukseli
Spotkanie w Poznaniu
Spotkania Regionalne w Białowieży, Morawicy i Gdańsku

Warszawa, 22 grudnia 2016 r.

Szanowny Pan
Andrzej DUDA
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Prezydencie,

apelujemy o zawetowanie ustaw z dnia 14 grudnia 2016r. - Prawo oświatowe oraz Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe.

Od tego w jaki sposób kształcone są dzieci i młodzież zależy ich przyszłość, a co za tym idzie – przyszłość naszego kraju. Wszelkie zmiany w oświacie winien poprzedzać głęboki namysł i szeroka społeczna debata. Tak poważna reforma, dotycząca milionów młodych ludzi powinna być przeprowadzona z uwagą i spokojem oraz zyskać akceptację wszystkich środowisk zaangażowanych w edukację – zarówno rodziców i nauczycieli jak i samorządów.

Wszystkie wymienione środowiska są zaniepokojone trybem i tempem wprowadzanych zmian. Jednocześnie wypowiadają się przeciwko złej reformie systemu oświaty, a racjonalne i merytoryczne uzasadnienie dla takiego stanowiska przedstawiłmy podczas Społecznego Wyłuchania Publicznego, zorganizowanego przez ogólnopolskie organizacje samorządowe.

Wielokrotnie podkreślaliśmy, że niczym nie uzasadniony pośpiech we wdrażaniu zmian w oświacie, rujnie poczucie bezpieczeństwa Polaków i ich zaufanie do Państwa.

Niedopuszczalne jest eksperymentowanie na dzieciach i narażanie ich na naukę według popieszczonego napisanych podstaw programowych. Niczym nieuzasadnione tempo towarzyszące wprowadzaniu zmian, wyklucza możliwość przeprowadzenia przez samorządy konsultacji z rodzicami, nauczycielkami związkami zawodowymi, nowej sieci szkół.

Niestety, opinie środowisk rodziców, nauczycieli, samorządowców oraz organizacji pozarządowych działających w sferze oświaty zostały zlekważone, a kolejne kroki towarzyszące procedowaniu ustaw oświatowych, pogłębiają nasze zaniepokojenie i troskę o los naszych dzieci - najmłodszych polskich obywateli, którzy poniosą skutki nieprzygotowanej reformy.

Dlatego w trosce o dobro dzieci i młodzieży, zwracamy się do Pana Prezydenta o zawetowanie powyższych ustaw.

Uważamy, że zmiany w systemie oświaty należy wprowadzać z rozwagą, kierując się dobrem dzieci i młodzieży oraz troską o jakość nauczania. Powinny one wynikać z rzetelnie przeprowadzonych uzgodnień ze środowiskami rodziców, nauczycieli i samorządów terytorialnych, które w ostatecznym rozrachunku ponoszą odpowiedzialność za realizację zadań oświatowych w gminach, powiatach i województwach.

Niech Pana decyzja rozpoznać rzeczywistość debatę o stanie polskiej oświaty, w której każda zainteresowana strona będzie miała prawo głosu, a zgoda społeczna i dobro dziecka będą jej nadrzędnym celem.

W imieniu ogólnopolskich organizacji samorządowych

Marek Olszewski
Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu i ST

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Przeprowadzenie kampanii na rzecz zahamowania pakietu zmian w oświacie;
organizacja Ogólnopolskiej Samorządowej Debaty Oświatowej; zainicjowanie
spotkań regionalnych; włączenie się w prace nad „Paktem dla obszarów wiejskich”.

2017

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

Forum Samorządowe w Warszawie
XXXI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Toruniu
XVII Kongres Gmin Wiejskich w Ossie
Spotkania Regionalne w Dobieszkuwie, Lublinie i Lesznowoli
Spotkanie w Przypkach
Posiedzenie Zarządu w Terespolu
Podsumowanie Rankingu Rzeczpospolitej 2017

**TWÓJ LOS
W TWOICH RĘKACH**

DZIEŃ SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

27 maja 2017

Prawie 36 lat temu I Zjazd **Solidarności**, największego ruchu społecznego współczesnej Europy, przyjął program odbudowy demokratycznego państwa, którego motywem przewodnim była **Samorządna Rzeczpospolita**, zbudowana na zasadzie pomocniczości. Z niej wynikają reguły decentralizacji państwa i samodzielności społeczności lokalnych, zapisane 20 lat temu w nowej Konstytucji. Mając mandat naszych lokalnych ojczyzn, czujemy się w obowiązku bronić tych zdobyczy, które zapewniły nam dokonanie oczekiwanych przez Polaków zmian i uznanie społeczności międzynarodowej. Przypominamy hasło, które towarzyszyło nam w tamtych czasach:

Dlatego **nie możemy zaakceptować narastających tendencji do centralizacji** spraw publicznych w państwie oraz ograniczania najbardziej podstawowych praw obywateli, w tym prawa do dobrej administracji, **dostępnej dla nich możliwie blisko ich miejsca zamieszkania** oraz poddanej kontroli wybranych przez nich radnych.

Uważamy, że takie działania są odejściem od demokracji i stanowią sprzeczanie się z ideą, którą towarzyszyli nam wszystkim, wspierającym **Solidarności i Komitety Obywatelskie** w staraniach o przywrócenie Polsce wolności, którą należy pielęgnować, a Polakom godność, którą im w totalitarnym systemie odebrano.

Forum Samorządowe, Warszawa, 16 marca 2017

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Organizacja Forum Samorządowego i udział w Samorządowym Komitecie Protestacyjnym – wycofanie się partii rządzącej z pomysłu ograniczenia pełnienia kadencji wójta, burmistrza, prezydenta, licząc kadencje wstecz; zażalenie na ustawę o RIO, poprzedzone stanowiskami i apelami ZGW RP; częściowe złagodzenie zmian w ustawie o zwiększeniu udziału obywateli...; uwzględnienie postulatów ZGW RP w ustawie Prawo wodne.

2018

Zdjęcia z wybranych wydarzeń

XXII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
XVIII Kongres Gmin Wiejskich w Poznaniu
Spotkanie Regionalne w Olsztynie
Podpisanie porozumienia z programem „Niepodległa”

2018

Wybrane ważne działania ZGW RP:

Organizacja XVIII Kongresu Gmin Wiejskich – obchody 25-lecia reaktywacji ZGW RP z udziałem Prezydenta RP, Andrzeja Dudy; skuteczna obrona dochodów gmin w ramach tzw. opłaty eksploatacyjnej.

Wyzwania dla obszarów wiejskich

Wieś dynamicznie się zmienia. Rośnie poziom wykształcenia mieszkańców, wiejskie szkoły są nowocześniejsze i lepiej wyposażone. Poprawia się infrastruktura – powstają nowe drogi, chodniki, ścieżki rowerowe, rozbudowuje się sieć wodociągowa i kanalizacyjna, budowane i modernizowane są oczyszczalnie ścieków. Wiele inwestycji w sektorze prywatnym i publicznym jest realizowanych dzięki środkom z Unii Europejskiej. Polska wieś jest nowoczesna i coraz bogatsza!

Największe znaczenie dla dokonujących się przemian na wsi mają kwestie: demograficzne, edukacyjne i związane z rynkiem pracy. W Polsce na terenach wiejskich mieszka około 15 mln osób, czyli około 40 proc populacji. W najbliższych latach utrzyma się ona zapewne na podobnym poziomie, mimo ruchów migracyjnych. Ten proces odbywa się jednak w obie strony: mieszkańcy wsi przenoszą się do miast, szukając tam dobrze płatnej pracy i „łatwiejszego” życia. Z kolei wielu mieszkańców miast chce zamieszkać na wsi, szukając tam spokoju i odpoczynku od miejskiego zgiełku. W niektórych podmiejskich gminach przyrost ludności w ostatnich latach osiągał nawet do 10% rocznie.

Na tereny wiejskie częściej przenoszą się osoby zamożniejsze i lepiej wykształcone, a opuszczają je przede wszystkim osoby uboższe i bez wykształcenia. Wsie położone w pobliżu dynamicznie rozwijających się aglomeracji stają się sypialniami wielkich miast, a zlokalizowane w okolicach atrakcyjnych przyrodniczo – siedliskami miejskiej klasy średniej, szukającej letniego wypoczynku lub spokoju na emeryturze. W tym samym czasie wyludniają się i starzeją wsie na obszarach peryferyjnych, oddalone od większych ośrodków miejskich i pozbawione infrastruktury społeczno-kulturalnej.

Najzamożniejsze wsie znajdują się w sąsiedztwie dużych miast oraz na terenach o wielofunkcyjnej strukturze gospodarki. Tego rodzaju gospodarka wytwarza rozwinięty lokalny rynek pracy, premiuje kompetencje uzyskiwane przez mieszkańców i stwarza im większe szanse realizacji i zaspokajania aspiracji. Nadal dużą rolę odgrywa czynnik historyczny, związany z dawnymi granicami rozbiorowymi i z okresu międzywojennego. Ukształtowana struktura gospodarcza w gminach Polski centralnej i wschodniej zmienia się wolno i nadal utrzymuje się jej charakter jednofunkcyjny. Drugi czynnik jest związany z położeniem względem ośrodków regionalnych. Można to zaobserwować na terenie całego kraju. Jednak szczególnie silny jest zasięg oddziaływania dużych miast na sąsiednie obszary wiejskie, m.in. w przypadku Warszawy, Poznania, Wrocławia, Gdańska. Im bliżej strefy wpływu aglomeracji, tym więcej jest mieszkańców aktywnych społecznie i zawodowo.

Następuje powolny proces dezagraryzacji gospodarki lokalnej, czyli wzrost udziału funkcji pozarolniczych w dostarczeniu mieszkańcom źródeł utrzymania, a więc odchodzenie od dominacji funkcji rolniczej w strukturze gospodarczej obszarów wiejskich. Rola rolnictwa jako źródła utrzymania ludności wiejskiej zmniejsza się; podobnie, coraz mniejsza część wiejskiej siły roboczej znajduje zatrudnienie w produkcji rolnej. Jest to naturalna konsekwencja profesjonalizacji zawodu rolnika, wykorzystywania przez rolników coraz bardziej wyspecjalizowanych i wymagających fachowej obsługi środków produkcji, ale również coraz mniejszego zapotrzebowania na pracę rolniczą. Jednak w miarę zmniejszania się zatrudnienia w samym rolnictwie coraz bardziej złożone stają się oczekiwania rolników w kwestii dostępu do różnego rodzaju usług, a w konsekwencji wzrasta zatrudnienie w sektorze obsługi gospodarstw (specjalistyczne sklepy, serwisy techniczne, punkty doradztwa).

W ostatnich latach nastąpiła poprawa systemu edukacyjnego na wsi. Zauważalny jest m.in.: łatwiejszy dostęp do wychowania przedszkolnego i lepsze wyposażenie szkół w nowoczesny sprzęt edukacyjny i komputerowy oraz powszechny dostęp do Internetu. Biblioteki wiejskie i biblioteki szkolne są lepiej zaopatrzone w książki i czasopisma, często stają się małymi ośrodkami kultury i edukacji pozaszkolnej. Poprawia się też struktura wykształcenia mieszkańców wsi. Pod wieloma względami sytuacja szkół wiejskich jest podobna, a czasem nieco lepsza niż szkół w mieście (np. pod względem liczby uczniów przypadających na oddział czy stanowisko komputerowe). Wciąż jednak wieś zmagą się z takimi problemami jak: gorsze wyniki egzaminów kompetencyjnych, słabsze umiejętności w posługiwaniu się językiem angielskim czy rosnące zagrożenie likwidacją małych szkół ze względu na brak uczniów (i związany z tym problem odległości do szkoły).

Prognozy wskazują, że w najbliższych latach polska wieś nadal będzie się dynamicznie zmieniać, ale będzie się zmagać z wieloma problemami. Jednym z nich są zmiany klimatyczne i związane z tym coraz częstsze gwałtowne zjawiska atmosferyczne. Wzrośnie świadomość ekologiczna mieszkańców wsi i będą oni oczekiwali prowadzenia polityki ekologicznej oraz podjęcia działań w związku ze złą jakością powietrza (piecie, niska emisja). Nadal istotnym problemem na wsi będzie jakość wody i jej dostępność. Dla postępu technologicznego kluczem będzie rozwój infrastruktury (drogi asfaltowe, autostrady, Internet i inne media). Oczekiwaniem obecnych mieszkańców wsi i przeprowadzających się na tereny wiejskie mieszkańców miast będzie też poprawa jakości lub przywrócenie komunikacji publicznej tam, gdzie została ona zlikwidowana. Samorządy będą musiały m.in. znaleźć środki na wzmocnienie autobusowej komunikacji publicznej wieczorem, w soboty, niedziele i święta, czyli w dniach, kiedy jest ona praktycznie niedostępna. Mieszkańcy będą też domagali się podjęcia przez gminy, powiaty i województwa wspólnych działań w kierunku odtworzenia zamkniętych w latach 90. linii kolejowych i przywrócenia na nich ruchu pociągów.

Zdaniem ekspertów, na wsi będzie upowszechniać się nowy typ rodziny (nietradycyjnej – np. bez ślubu, mniejszej, często tylko z jednym dzieckiem), osłabną też więzi społeczne, w tym sąsiedzkie. W połączeniu ze starzeniem się społeczeństwa wymusi to konieczność podjęcia działań opiekuńczych skierowanych do osób starszych (wiejskie domy pobytu i domy seniora). Różnice między miastem a wsią w wymiarze kulturowym będą się zacierać, zaś wsie będą wchłaniane przez miasta (na terenach podmiejskich lub bliskich dużych aglomeracji). Na wsi będzie odczuwalna rosnąca rola miejskiej klasy średniej. Z powodu chęci zmiany stylu życia będzie ona nadal migrować na wieś, co spowoduje rosnącą indywidualizację (prywatne, grodzone posesje) i izolowanie się zwartych społeczności („zamykanie się społeczności we własnym świecie”).

Na terenach wiejskich nastąpi zwiększenie świadomości obywatelskiej i wzrost oczekiwań dotyczących dostępu do kultury, edukacji, usług publicznych itd., co podniesie poprzeczkę władzom lokalnym. Z jednej strony będziemy mieli do czynienia z coraz mocniejszą koncentracją ziemi, mechanizacją, technologizacją, chemikalizacją rolnictwa wielkopowierzchniowego, z drugiej zaś – z rozwojem małych, ekologicznych gospodarstw rolnych, indywidualnych ogródków warzywnych, gdzieś z zachowaniem tradycyjnych upraw. Nastąpi dalsze przebranżowienie i rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej – np. w kierunku agroturystyki.

Rozwój obszarów wiejskich powinien polegać na przekształcaniu środowiska gospodarczego i społecznego w przyjazne mieszkańcom, pozwalając im na uzyskiwanie godziwych dochodów, zapewniając dostęp do usług publicznych, umożliwiając uczestnictwo w kulturze, dając poczucie bycia uczestnikiem życia społecznego i pozwalając na realizację aspiracji.

Oprac. Szymon Mazur na podstawie
WIEŚ W POLSCE 2017 DIAGNOZA I PROGNOZA,
Dr hab. Monika Stanny: Demografia i dezagraryzacja –
dwa bieguny w rozwoju obszarów wiejskich

Kalendarium najważniejszych wydarzeń samorządowych i Związku Gmin Wiejskich RP w latach 1990–2018

8 marca 1990	Sejm uchwała ustawę o samorządzie terytorialnym i i ordynację wyborczą do rad gmin
27 maja 1990	Pierwsze wybory do samorządu terytorialnego
14 grudnia 1990	Sejm uchwała ustawę o dochodach gmin i zasadach ich subwencjonowania
12 stycznia 1991	Ustawa o podatkach i opłatach lokalnych należnych gminie
7 września 1991	Sejm uchwała ustawę o systemie oświaty potwierdzającą znaczenie samorządu terytorialnego dla edukacji narodowej
1 kwietnia 1992	Wchodzi w życie ustawa o dochodach gmin
11–13 września 1992	I Ogólnopolska Konferencja Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Gmin Polskich z udziałem premier Hanny Suchockiej
7 października 1992	Sejm uchwała ustawę o Regionalnych Izbach Obrachunkowych
17 października 1992	Ustawa o samorządzie terytorialnym
19 lutego 1993	Profesor Jerzy Regulski podpisuje w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej Europejską Kartę Samorządu Lokalnego
29 kwietnia 1993	I Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
30 kwietnia–2 maja 1993	II Ogólnopolska Konferencja Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Gmin Polskich w Poznaniu
31 maja 1993	Rejestracja Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej jako stowarzyszenia gmin
22 lipca 1993	Powołanie Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego
22 listopada 1993	Wchodzi w życie Europejska Karta Samorządu Lokalnego
26 listopada 1993	III Ogólnopolska Konferencja Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów
20 stycznia 1994	II Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
12 maja 1994	III Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
15 maja 1994	IV Ogólnopolska Konferencja Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów
19 czerwca 1994	Drugie wolne wybory samorządowe
2 września 1994	Sejm przyjmuje ustawę o samorządowych kolegiach odwoławczych
9–10 września 1994	IV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
25–27 listopada 1994	V Ogólnopolska Konferencja Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów
14 grudnia 1994	około 400 prezydentów, burmistrzów, wójtów i radnych demonstruje przed Sejmem i URM przeciwko polityce rządu
24–25 marca 1995	VIII Konferencja Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów
2–3 czerwca 1995	V Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
30 sierpnia 1995	Nowelizacja ustawy o samorządzie terytorialnym
14 października 1995	VII Nadzwyczajna Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów
24 listopada 1995	Sejm uchwała zmiany w ustawie o finansowaniu gmin

14-15 grudnia 1995	VI Nadzwyczajne Zgromadzenie ZGW RP w Warszawie
1 stycznia 1996	Gminy przejmują prowadzenie szkół podstawowych
marzec 1996	Początek prac nad systemem analitycznym ZGW RP Monitoring Gmin Wiejskich
16 maja 1996	VII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
5 lipca 1996	Korekta nowelizacji ustawy o samorządzie terytorialnym po orzeczeniu TK o jej niezgodności z Konstytucją
20 listopada 1996	Ustawa o gospodarce komunalnej
16 stycznia 1997	Komisja Konstytucyjna Zgromadzenia Narodowego przyjmuje projekt nowej ustawy zasadniczej
25 kwietnia 1997	Nowa Konstytucja zostaje zatwierdzona w powszechnym referendum
14 maja 1997	VIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
16 maja 1997	X Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów w Poznaniu
26 marca 1998	IX Nadzwyczajne Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
26-27 marca 1998	XI Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków z udziałem premiera Jerzego Buzka
kwiecień 1998	I Samorządowe Forum Polsko-Litewskie
28 maja 1998	X Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
17 września 1998	XI Nadzwyczajne Zgromadzenie ZGW RP w Poznaniu
11 października 1998	Wybory do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw
1 stycznia 1999	Wchodzi w życie trójstopniowy podział terytorialny państwa
24 lutego 1999	XII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
17 marca 1999	Rejestracja stowarzyszenia Związek Powiatów Polskich
8 października 1999	Petycje ogólnopolskich organizacji samorządowych do Marszałka Sejmu w sprawie problemów legislacyjnych samorządu terytorialnego
17 marca 2000	XIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
25-26 maja 2000	XIII Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków w Warszawie w X rocznicę odrodzenia samorządu terytorialnego
29 czerwca 2000	Ustanowienie 27 maja Dniem Samorządu Terytorialnego
30 czerwca 2000	XIV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
4 sierpnia 2000	I Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
27 lutego 2001	II Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
17-18 maja 2001	XIV Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków z udziałem premiera Jerzego Buzka; początek II etapu reformy samorządowej
12 czerwca 2001	XV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
13 marca 2002	III Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
20 czerwca 2002	Sejm uchwała ustawę o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta
12 czerwca 2002	XVI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
13-14 czerwca 2002	XV Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków w Poznaniu

27 października 2002	Wybory do rad gmin, powiatów i sejmików oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast
14–15 marca 2003	XVII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
31 maja 2003	IV Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
25–26 września 2003	XVI Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków w Warszawie
26 marca 2004	XVIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
1 maja 2004	Przystąpienie Polski do UE
10 września 2004	V Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
7–8 października 2004	XVII Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków
6 maja 2005	Sejm uchwała ustawę o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej do Komitetu Regionów
9–10 maja 2005	XIX Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
12–13 maja 2005	XVIII Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów Starostów i Marszałków w Mińsku Mazowieckim i Warszawie na 15-lecie Samorządu Terytorialnego
16 września 2005	VI Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
10–11 kwietnia 2006	XX Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
27–28 czerwca 2006	XIX Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków w Poznaniu z udziałem premiera Kazimierza Marcinkiewicza; udział w uroczystościach 50. rocznicy Poznańskiego Czerwca '56
8 września 2006	VII Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
12 listopada 2006	Wybory do rad gmin, powiatów i sejmików oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast
13 marca 2007	Werdykt Trybunału Konstytucyjnego w sprawie oświadczeń majątkowych samorządowców
15–16 marca 2007	XXI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
18 maja 2007	XX Ogólnopolska Konferencja Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów, Starostów i Marszałków w Warszawie
maj 2007	Początek projektu „Budowanie potencjału instytucjonalnego jednostek samorządu terytorialnego do lepszego dostarczania usług publicznych” z Norweskiego Mechanizmu Finansowego
12 października 2007	VIII Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
10–11 kwietnia 2008	XXII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
24 października 2008	IX Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
14–15 maja 2009	XXIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
16 października 2009	X Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
8 marca 2010	XXIV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
8–9 marca 2010	Kongres XX-lecia Samorządu Terytorialnego w Poznaniu z udziałem prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego, marszałka Sejmu Bronisława Komorowskiego i premiera Tadeusza Mazowieckiego
9 marca 2010	Samorządowe Forum Kobiet w Poznaniu
20–21 września 2010	XI Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
21 listopada 2010	Wybory do rad gmin, powiatów i sejmików oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast
5 stycznia 2011	Sejm uchwała ustawę Kodeks wyborczy

14–15 kwietnia 2011	XXV Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
19–20 października 2011	Europejski Kongres Gmin Wiejskich w Warszawie
kwiecień 2012	Początek prac nad samorządowym projektem ustawy o zmianie ustawy o dochodach JST
10–11 maja 2012	XXVI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
20 lipca 2012	Inauguracja kampanii „Stawka większa niż 8 mld”
26–27 września 2012	Samorządowy Kongres Oświaty w Warszawie
27 września 2012	Marsz samorządowców do Kancelarii Sejmu z 300 tys. podpisów pod projektem ustawy o zmianie ustawy o dochodach JST
20 listopada 2012	Kampania „Stawka większa niż 8 mld” – spotkanie szefów ogólnopolskich organizacji samorządowych z premierem Donaldem Tuskiem
13 stycznia 2013	Śmierć prof. Michała Kuleszy
16–17 maja 2013	XXVII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
15–16 października 2013	XIV Kongres Gmin Wiejskich w Serocku
15–16 maja 2014	XXVIII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
16–17 września 2014	XV Kongres Gmin Wiejskich w Ossie
16 listopada 2014	Wybory do rad gmin, powiatów i sejmików oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast
12 lutego 2015	Śmierć prof. Jerzego Regulskiego
5 marca 2015	XXIX Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
5–6 marca 2015	Kongres XXV-lecia Samorządu Terytorialnego w Poznaniu z udziałem prezydenta Bronisława Komorowskiego i premier Ewy Kopacz
6–7 października 2015	XVI Kongres Gmin Wiejskich w Serocku
18–19 kwietnia 2016	XXX Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Warszawie
2 czerwca 2016	Ogólnopolska Samorządowa Debata Oświatowa w Warszawie
12 grudnia 2016	Společne Wysłuchanie Publiczne w sprawie ustawy „Prawo oświatowe”
14 grudnia 2016	Przyjęcie ustaw – Prawo oświatowe oraz Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe
16 marca 2017	Forum Samorządowe w Warszawie z udziałem 1600 osób. Powołanie Samorządowego Komitetu Protestacyjnego oraz przyjęcie „Karty Samorządności” (zawarcie w niej „konstytucyjnych zasad ustroju państwa”, domaganie się przestrzegania ich przez rządzących i stanowiących prawo)
24–25 kwietnia 2017	XXXI Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Toruniu
19–20 października 2017	XVII Kongres Gmin Wiejskich w Ossie
11 stycznia 2018	Przyjęcie ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu zwiększenia udziału obywateli w procesie wybierania, funkcjonowania i kontrolowania niektórych organów publicznych (tym ograniczenie pełnienia funkcji wójta, burmistrza, prezydenta do dwóch kadencji)
19 czerwca 2018	XXXII Zgromadzenie Ogólne ZGW RP w Poznaniu
19–20 czerwca 2018	XVIII Kongres Gmin Wiejskich w Poznaniu
21 października 2018	Wybory do rad gmin, powiatów i sejmików oraz wójtów, burmistrzów i prezydentów miast

Skład Zarządu Związku Gmin Wiejskich RP 1993–2018 w poszczególnych kadencjach

KOMITET ZAŁOŻYCIELSKI Spotkania w Kiekrzu (Poznań) w dniach 23.10.1992 oraz 20.11.1992

1	Ewa Dalc	Rokietnica	poznańskie
2	Andrzej Sędziwy	Kamienica Polska	częstochofskie
3	Eugeniusz Wyrzykowski	Sztutowo	elbląskie
4	Henryk Kurczewski	Stryków	łódzkie
5	Andrzej Kowalski	Janowo	olsztyńskie
6	Adam Tychowski	Suchy Las	poznańskie
7	Michał Prymka	Kobyła Góra	kaliskie
8	Henryk Zębala	Książ Wielki	kieleckie
9	Adam Kazak	Bierzwnik	szczecińskie
10	Mariusz Poznański	Czerwonak	poznańskie
11	Bogdan Krakowian	Poczesna	częstochofskie
12	Andrzej Perliński	Kłomnice	częstochofskie
13	Barbara Dymecka	Gidle	łódzkie
14	Marek Bednarczyk	Dopiewo	poznańskie
15	Zbigniew Majchrzak	Chrzypsko Wielkie	poznańskie
16	Wiesław Włodarczak	Kaźmierz	poznańskie
17	Adam Woropaj	Duszniki	poznańskie
18	Janusz Bodziacki	Lubartów	lubelskie
19	Bogdan Kemnitz	Kleszczewo	poznańskie
20	Tomasz Serdek	Jerzmanowa	legnickie
21	Jan Wiesław Rybicki	Kazimierz Biskupi	konińskie
22	Jan Goś	Rybczewice	lubelskie

Tymczasowy Zarząd (od 19.02.1993)

1	Adam Tychowski	Suchy Las	poznańskie	przewodniczący
2	Janusz Sala	Skórcz	gdańskie	wiceprzewodniczący
3	Andrzej Sędziwy	Kamienica Polska	częstochofskie	wiceprzewodniczący
4	Ewa Dalc	Rokietnica	poznańskie	skarbnik
5	Grażyna Kotowicz	Łużna	nowosądeckie	sekretarz

I Kadencja (od 29.04.1993)

1	Adam Tychowski	Suchy Las	poznańskie	przewodniczący
2	Andrzej Sędziwy	Kamienica Polska	częstochofskie	wiceprzewodniczący
3	Janusz Sala	Skórcz	gdańskie	wiceprzewodniczący
4	Ewa Dalc	Rokietnica	poznańskie	skarbnik
5	Grażyna Kotowicz	Łużna	nowosądeckie	sekretarz
6	Sławomir Biliński	Darłowo	koszalińskie	członek
7	Andrzej Kowalski	Janowo	olsztyńskie	członek
8	Henryk Kurczewski	Stryków	łódzkie	członek
9	Krzysztof Szymański	Lipinki Łużyckie	zielonogórskie	członek
10	Jerzy Zająkała	Łubianka	toruńskie	członek

II Kadencja (od 9.09.1994)

1	Mariusz Poznański	Czerwonak	poznańskie	przewodniczący
2	Franciszek Adamczyk	Lipnica Wielka	nowosądeckie	wiceprzewodniczący
3	Andrzej Sędziwy	Kamienica Polska	częstochofskie	wiceprzewodniczący
4	Ewa Dalc	Rokietnica	poznańskie	skarbnik
5	Józefa Antczak (do 1995)	Rusiec	sieradzkie	członek
6	Stanisław Fijałkowski	Gościno	koszalińskie	członek
7	Jolanta Koczorowska	Wiązowna	warszawskie	członek
8	Grażyna Kotowicz (do 1997)	Łużna	nowosądeckie	członek
9	Henryk Kurczewski (do 1995)	Stryków	łódzkie	członek
10	Wacław Szklarz (do 1995)	Skulsk	konińskie	członek
11	Dariusz Morczyński (od 1995)	Rogóźno	toruńskie	członek
12	Marek Olszewski (od 1995)	Lubicz	toruńskie	członek
13	Edward Trojanowski (od 1995)	Wieliszew	warszawskie	członek
14	Krzysztof Iwaniuk (od 1997)	Terespól	białskopodlaskie	członek

III Kadencja (od 24.02.1999)

1	Mariusz Poznański	Czerwonak	wielkopolskie	przewodniczący
2	Krzysztof Iwaniuk	Terespol	lubelskie	wiceprzewodniczący
3	Franciszek Adamczyk	Lipnica Wielka	małopolskie	wiceprzewodniczący
4	Marek Olszewski	Lubicz	kujawsko-pomorskie	skarbnik
5	Dariusz Morczyński	Rogóźno	kujawsko-pomorskie	członek
6	Zdzisław Niedbała	Garbów	lubelskie	członek
7	Roman Pawłowski	Stegna	pomorskie	członek
8	Wiesław Smoczyński	Nieporęt	mazowieckie	członek
9	Mirosław Lech	Korycin	podlaskie	członek
10	Edward Trojanowski	Wieliszew	mazowieckie	członek
11	Anna Cieciera	Platerów	mazowieckie	członek
12	Wacław Gołąb	Widuchowa	zachodniopomorskie	członek
13	Tomasz Bystroński	Nowosolna	łódzkie	członek
14	Krzysztof Nowak	Rędziny	śląskie	członek
15	Leszek Świątalski	Stare Bogaczowice	dolnośląskie	członek

IV Kadencja (od 14.03.2003)

1	Mariusz Poznański	Czerwonak	wielkopolskie	przewodniczący
2	Krzysztof Iwaniuk	Terespol	lubelskie	wiceprzewodniczący
3	Marek Olszewski	Lubicz	kujawsko-pomorskie	wiceprzewodniczący
4	Dariusz Strugała	Jaraczewo	wielkopolskie	skarbnik
5	Janusz Bodziacki	Lubartów	lubelskie	członek
6	Tomasz Bystroński	Nowosolna	łódzkie	członek
7	Leszek Świątalski	Stare Bogaczowice	dolnośląskie	członek
8	Renata Szczepańska	Cisna	podkarpackie	członek
9	Waldemar Lamkowski	Lichnowy	pomorskie	członek
10	Janusz Mikulicz	Kunice	dolnośląskie	członek
11	Edward Trojanowski	Wieliszew	mazowieckie	członek
12	Mirosław Lech	Korycin	podlaskie	członek
13	Jerzy Zająkała	Łubianka	kujawsko-pomorskie	członek
14	Roman Trąpczyński	Nowe Miasto Lubawskie	warmińsko-mazurskie	członek
15	Stanisław Jastrzębski	Długosiodło	mazowieckie	członek

V Kadencja (od 15.03.2007)

1	Mariusz Poznański	Czerwonak	wielkopolskie	przewodniczący
2	Krzysztof Iwaniuk	Terespol	lubelskie	wiceprzewodniczący
3	Marek Olszewski	Lubicz	kujawsko-pomorskie	wiceprzewodniczący
4	Dariusz Strugała	Jaraczewo	wielkopolskie	skarbnik
5	Tomasz Bystroński	Nowosolna	łódzkie	członek
6	Leszek Świętalski	Stare Bogaczowice	dolnośląskie	członek
7	Jerzy Zająkała	Łubianka	kujawsko-pomorskie	członek

VI Kadencja (od 14.04.2011)

1	Mariusz Poznański	Czerwonak	wielkopolskie	przewodniczący
2	Krzysztof Iwaniuk	Terespol	lubelskie	wiceprzewodniczący
3	Marek Olszewski	Lubicz	kujawsko-pomorskie	wiceprzewodniczący
4	Dariusz Strugała	Jaraczewo	wielkopolskie	skarbnik
5	Tomasz Bystroński	Nowosolna	łódzkie	członek
6	Stanisław Jastrzębski	Długosiodło	mazowieckie	członek
7	Mirosław Lech	Korycin	podlaskie	członek
8	Andrzej Pyziak	Rudniki	opolskie	członek
9	Renata Szczepańska	Cisna	podkarpackie	członek
10	Leszek Świętalski	Stare Bogaczowice	dolnośląskie	członek
11	Jerzy Zająkała	Łubianka	kujawsko-pomorskie	członek

VII Kadencja (od 5.03.2015)

1	Marek Olszewski	Lubicz	kujawsko-pomorskie	przewodniczący
2	Krzysztof Iwaniuk	Terespol	lubelskie	wiceprzewodniczący
3	Stanisław Jastrzębski	Długosiodło	mazowieckie	wiceprzewodniczący
4	Dariusz Strugała	Jaraczewo	wielkopolskie	wiceprzewodniczący i skarbnik
5	Jacek Adam Brygman	Cekcyn	kujawsko-pomorskie	członek
6	Anna Grygierek	Strumień	śląskie	członek
7	Mirosław Lech	Korycin	podlaskie	członek
8	Henryk Zbigniew Litka	Dolsk	wielkopolskie	członek
9	Stanisław Tadeusz Longawa	Kłodzko	dolnośląskie	członek
10	Andrzej Pyziak	Rudniki	opolskie	członek
11	Krzysztof Starczewski	Rawa Mazowiecka	łódzkie	członek

Komisje Rewizyjne Związku Gmin Wiejskich RP w poszczególnych kadencjach 1993–2018

SKŁADY KOMISJI REWIZYJNYCH ZGW RP W LATACH 1993–2018

I Kadencja (od 29.03.1993)

1	Danuta Jurzak	Trzebiechów	zielonogórskie	przewodnicząca
2	Franciszek Adamczyk	Lipnica Wielka	nowosądeckie	
3	Janusz Bodziacki	Lubartów	lubelskie	
4	Władysława Łangowska	Parchowo	słupskie	
5	Józef Pietraszek	Brzeźno	koszalińskie	

II Kadencja (od 9.09.1994)

1	Halina Kowalkowska	Świecie nad Osą	toruńskie	przewodnicząca
2	Janusz Bodziacki	Lubartów	lubelskie	
3	Jan Bunkiewicz	Grębocice	legnickie	
4	Józef Krężel	Rząśnia	piotrkowskie	
5	Eugeniusz Wyrzykowski	Sztutowo	elbląskie	

III Kadencja (od 24.02.1999)

1	Halina Kowalkowska	Świecie nad Osą	kujawsko-pomorskie	przewodnicząca
2	Janusz Bodziacki	Lubartów	lubelskie	
3	Czesław Dzierżawski	Dłutów	łódzkie	
4	Stanisław Roman	Korczyzna	podkarpackie	
5	Eugeniusz Wyrzykowski	Sztutowo	elbląskie	

IV Kadencja (od 14.03.2003)

1	Czesława Kozłowska	Kotla	dolnośląskie	przewodnicząca
2	Jacek Czarnecki	Chełmża	kujawsko-pomorskie	
3	Romuald Drynko	Sztutowo	pomorskie	
4	Stanisław Wieteska	Opinogóra Górna	mazowieckie	
5	Barbara Wyrwas	Klonowa	łódzkie	

V Kadencja (od 15.03.2007)

1	Jacek Czarnecki	Chełmża	kujawsko-pomorskie	przewodniczący
2	Anna Bogucka	Czyżew	podlaskie	
3	Witold Jankowski	Łęka Opatowska	wielkopolskie	
4	Stanisław Wieteska	Opinogóra Górna	mazowieckie	
5	Eugeniusz Wyrzykowski	Sztutowo	pomorskie	

VI Kadencja (od 14.04.2011)

1	Jacek Czarnecki	Chełmża	kujawsko-pomorskie	przewodniczący
2	Anna Grygierek	Strumień	dolnośląskie	
3	Witold Jankowski	Łęka Opatowska	wielkopolskie	
4	Dariusz Kubus	Andrespol	łódzkie	
5	Stanisław Wieteska	Opinogóra Górna	mazowieckie	

VII Kadencja (od 5.03.2015)

1	Jacek Czarnecki	Chełmża	kujawsko-pomorskie	przewodniczący
2	Dariusz Kubus	Andrespol	łódzkie	
3	Bogumiła Lewandowska-Siwiek	Baranów	wielkopolskie	
4	Stanisław Wieteska (do 2016)	Opinogóra Górna	mazowieckie	
5	Stefan Zawierucha	Marciszów	dolnośląskie	
6.	Agnieszka Wojda (od 2017)	Kocierzew Południowy	łódzkie	

Gminy stowarzyszone

GMINA		WOJEWÓDZTWO	POWIAT				
Abramów	gm. w.	lubelskie	lubartowski	Boleszkowice	gm. w.	zachodniopomorskie	myśliborski
Andrespol	gm. w.	łódzkie	łódzki wschodni	Boniewo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	włocławski
Andrzejewo	gm. w.	mazowieckie	ostrowski	Borek Wielkopolski	gm. m.-w.	wielkopolskie	gostyński
Babice	gm. w.	małopolskie	chrzanowski	Borkowice	gm. w.	mazowieckie	przysuski
Babimost	gm. m.-w.	lubuskie	zielenogórski	Borów	gm. w.	dolnośląskie	strzeleński
Baćkowice	gm. w.	świętokrzyskie	opatowski	Bralin	gm. w.	wielkopolskie	kępiński
Baligród	gm. w.	podkarpackie	leski	Braniewo	gm. w.	warmińsko-mazurskie	braniewski
Banie Mazurskie	gm. w.	warmińsko-mazurskie	gołdapski	Brańszczyk	gm. w.	mazowieckie	wyszkowski
Baranów	gm. w.	wielkopolskie	kępiński	Brodnica	gm. w.	kujawsko-pomorskie	brodnicki
Barciany	gm. w.	warmińsko-mazurskie	kętrzyński	Brodnica	gm. w.	wielkopolskie	śremski
Bartniczka	gm. w.	kujawsko-pomorskie	brodnicki	Brójce	gm. w.	łódzkie	łódzki wschodni
Baruchowo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	włocławski	Brudzeń Duży	gm. w.	mazowieckie	płocki
Belsk Duży	gm. w.	mazowieckie	grójecki	Brześć Kujawski	gm. m.-w.	kujawsko-pomorskie	włocławski
Besko	gm. w.	podkarpackie	sanocki	Brzeziny	gm. w.	wielkopolskie	kaliski
Będzino	gm. w.	zachodniopomorskie	koszaliński	Brzeźnica	gm. w.	lubuskie	żagański
Biała	gm. w.	łódzkie	wieluński	Brzeźnio	gm. w.	łódzkie	sieradzki
Biała Piska	gm. m.-w.	warmińsko-mazurskie	piski	Budziszewice	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Biała Podlaska	gm. w.	lubelskie	białski	Budzyń	gm. w.	wielkopolskie	chodzieski
Biała Rawska	gm. m.-w.	łódzkie	rawski	Bukowiec	gm. w.	kujawsko-pomorskie	świecki
Białe Błota	gm. w.	kujawsko-pomorskie	bydgoski	Bulkowo	gm. w.	mazowieckie	płocki
Białopole	gm. w.	lubelskie	chełmski	Burzenin	gm. w.	łódzkie	sieradzki
Bieliny	gm. w.	świętokrzyskie	kielecki	Byczyna	gm. m.-w.	opolskie	kluczborski
Biesiekierz	gm. w.	zachodniopomorskie	koszaliński	Bystrzyca Kłodzka	gm. m.-w.	dolnośląskie	kłodzki
Biskupice	gm. w.	małopolskie	wielicki	Bytnica	gm. w.	lubuskie	krośnieński
Biszczka	gm. w.	lubelskie	biłgorajski	Cegłów	gm. w.	mazowieckie	miński
Blizanów	gm. w.	wielkopolskie	kaliski	Cekcyn	gm. w.	kujawsko-pomorskie	tucholski
Błaszki	gm. m.-w.	łódzkie	sieradzki	Celestynów	gm. w.	mazowieckie	otwocki
Bobowo	gm. w.	pomorskie	starogardzki	Chełmno	gm. w.	kujawsko-pomorskie	chełmiński
Bobrowice	gm. w.	lubuskie	krośnieński	Chełmża	gm. w.	kujawsko-pomorskie	toruński
Bobrowo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	brodnicki	Chodzież	gm. w.	wielkopolskie	chodzieski
Bodzanów	gm. w.	mazowieckie	płocki	Chojnów	gm. w.	dolnośląskie	legnicki
Bodzechów	gm. w.	świętokrzyskie	ostrowiecki	Chorkówka	gm. w.	podkarpackie	krośnieński
Bodzentyn	gm. m.-w.	świętokrzyskie	kielecki	Chrzanów	gm. w.	lubelskie	janowski
Bojanowo	gm. m.-w.	wielkopolskie	rawicki	Chrzypsko Wielkie	gm. w.	wielkopolskie	międzychodzki
Bolesław	gm. w.	małopolskie	dąbrowski	Chybie	gm. w.	śląskie	cieszyński

Ciasna	gm. w.	śląskie	lubliniecki	Dragacz	gm. w.	kujawsko-pomorskie	świecki
Cielądz	gm. w.	łódzkie	rawski	Drawsko Pomorskie	gm. m.-w.	zachodniopomorskie	drawski
Ciężkowice	gm. m.-w.	małopolskie	tarnowski	Drelów	gm. w.	lubelskie	białski
Cisna	gm. w.	podkarpackie	leski	Drobin	gm. m.-w.	mazowieckie	płocki
Czajków	gm. w.	wielkopolskie	ostrzeszowski	Drużbice	gm. w.	łódzkie	bełchatowski
Czarna	gm. w.	podkarpackie	bieszczadzki	Dubienka	gm. w.	lubelskie	chełmski
Czarnków	gm. w.	wielkopolskie	czarnkowsko-trzcianecki	Duszniki	gm. w.	wielkopolskie	szamotulski
Czarnocin	gm. w.	świętokrzyskie	kazimierski	Dwikozy	gm. w.	świętokrzyskie	sandomierski
Czarny Bór	gm. w.	dolnośląskie	wałbrzyski	Dydnia	gm. w.	podkarpackie	brzozowski
Czemiń	gm. m.-w.	wielkopolskie	kościański	Dywity	gm. w.	warmińsko-mazurskie	olsztyński
Czernica	gm. w.	dolnośląskie	wrocławski	Dziadowa Kłoda	gm. w.	dolnośląskie	oleśnicki
Czernichów	gm. w.	małopolskie	krakowski	Działdowo	gm. w.	warmińsko-mazurskie	działdowski
Czerniewice	gm. w.	łódzkie	tomaszowski	Ełk	gm. w.	warmińsko-mazurskie	ełcki
Czerwonak	gm. w.	wielkopolskie	poznański	Fabianki	gm. w.	kujawsko-pomorskie	włocławski
Czosnów	gm. w.	mazowieckie	nowodworski	Firlej	gm. w.	lubelskie	lubartowski
Czyżew	gm. m.-w.	podlaskie	wysokomazowiecki	Gać	gm. w.	podkarpackie	przeworski
Daleszyce	gm. m.-w.	świętokrzyskie	kielecki	Garbów	gm. w.	lubelskie	lubelski
Damaśławek	gm. w.	wielkopolskie	wągrowiecki	Gardeja	gm. w.	pomorskie	kwidzyński
Dartowo	gm. w.	zachodniopomorskie	ślawieński	Gąsawa	gm. w.	kujawsko-pomorskie	żniński
Daszyna	gm. w.	łódzkie	łęczycki	Gidle	gm. w.	łódzkie	radomszczański
Dąbrowa	gm. w.	kujawsko-pomorskie	mogileński	Gielniów	gm. w.	mazowieckie	przysuski
Dąbrowa Chełmińska	gm. w.	kujawsko-pomorskie	bydgoski	Gietrzwałd	gm. w.	warmińsko-mazurskie	olsztyński
Dąbrowa Zielona	gm. w.	śląskie	częstochowski	Giżycko	gm. w.	warmińsko-mazurskie	giżycki
Dąbrówka	gm. w.	mazowieckie	wołomiński	Głogów	gm. w.	dolnośląskie	głogowski
Dębe Wielkie	gm. w.	mazowieckie	miński	Głowno	gm. w.	łódzkie	zgierski
Długoleka	gm. w.	dolnośląskie	wrocławski	Główczyce	gm. w.	pomorskie	słupski
Długosiodło	gm. w.	mazowieckie	wyszowski	Głuchów	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Dłutów	gm. w.	łódzkie	pabianicki	Gniewino	gm. w.	pomorskie	wejherowski
Dmosin	gm. w.	łódzkie	brzeziński	Gniewkowo	gm. m.-w.	kujawsko-pomorskie	inowrocławski
Dobra	gm. w.	małopolskie	limanowski	Godzianów	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Dobrcz	gm. w.	kujawsko-pomorskie	bydgoski	Goleszów	gm. w.	śląskie	cieszyński
Dobromierz	gm. w.	dolnośląskie	świdnicki	Gołcza	gm. w.	małopolskie	miechowski
Dobroń	gm. w.	łódzkie	pabianicki	Gołymin-Ośrodek	gm. w.	mazowieckie	ciechanowski
Dobroszyce	gm. w.	dolnośląskie	oleśnicki	Gomunice	gm. w.	łódzkie	radomszczański
Dobrzeń Wielki	gm. w.	opolskie	opolski	Gostycyn	gm. w.	kujawsko-pomorskie	tucholski
Dobrzyń nad Wisłą	gm. m.-w.	kujawsko-pomorskie	lipnowski	Gostynin	gm. w.	mazowieckie	gostyniński
Dolsk	gm. m.-w.	wielkopolskie	śremski	Goszczanów	gm. w.	łódzkie	sieradzki
Domaniewice	gm. w.	łódzkie	łowicki	Gościeradów	gm. w.	lubelskie	kraśnicki
Dopiewo	gm. w.	wielkopolskie	poznański	Gościno	gm. m.-w.	zachodniopomorskie	kołobrzeski
Doruchów	gm. w.	wielkopolskie	ostrzeszowski	Góra Kalwaria	gm. m.-w.	mazowieckie	piaseczyński

Góra Świętej Małgorzaty	gm. w.	łódzkie	łęczycki
Górno	gm. w.	świętokrzyskie	kielecki
Górowo Iławeckie	gm. w.	warmińsko-mazurskie	bartoszycki
Grabica	gm. w.	łódzkie	piotrkowski
Grabów nad Prosną	gm. m.-w.	wielkopolskie	ostrzeszowski
Granowo	gm. w.	wielkopolskie	grodziski
Grębków	gm. w.	mazowieckie	węgrowski
Grębocice	gm. w.	dolnośląskie	polkowicki
Gromadka	gm. w.	dolnośląskie	bolesławiecki
Gronowo Elbląskie	gm. w.	warmińsko-mazurskie	elbląski
Grudusk	gm. w.	mazowieckie	ciechanowski
Gruta	gm. w.	kujawsko-pomorskie	grudziądzki
Grybów	gm. w.	małopolskie	nowosądecki
Grzegorzew	gm. w.	wielkopolskie	kolski
Grzmiąca	gm. w.	zachodniopomorskie	szczeciński
Hajnówka	gm. w.	podlaskie	hajnowski
Hanna	gm. w.	lubelskie	włodawski
Harasiuki	gm. w.	podkarpackie	niżański
Huszęw	gm. w.	mazowieckie	łosicki
Iłów	gm. w.	mazowieckie	sochaczewski
Inowódz	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Inowrocław	gm. w.	kujawsko-pomorskie	inowrocławski
Istebna	gm. w.	śląskie	cieszyński
Iwkowa	gm. w.	małopolskie	brzeski
Izabelin	gm. w.	mazowieckie	warszawski zachodni
Jabłonka	gm. w.	małopolskie	nowotarcki
Jabłonna	gm. w.	mazowieckie	legionowski
Jabłonowo Pomorskie	gm. m.-w.	kujawsko-pomorskie	brodnicki
Jadów	gm. w.	mazowieckie	wołomiński
Jaktorów	gm. w.	mazowieckie	grodziski
Janów	gm. w.	śląskie	częstochoowski
Janów	gm. w.	podlaskie	sokółski
Janów Podlaski	gm. w.	lubelskie	białski
Jaraczewo	gm. m.-w.	wielkopolskie	jarociński
Jasieniec	gm. w.	mazowieckie	grójecki
Jaworzyna Śląska	gm. m.-w.	dolnośląskie	świdnicki
Jerzmanowa	gm. w.	dolnośląskie	głogowski
Jeżów	gm. w.	łódzkie	brzeziński

Jodłownik	gm. w.	małopolskie	limanowski
Kaczory	gm. w.	wielkopolskie	pilski
Kaliska	gm. w.	pomorskie	starogardzki
Kałużyn	gm. m.-w.	mazowieckie	miński
Kamień	gm. w.	podkarpackie	rzeszowski
Kampinos	gm. w.	mazowieckie	warszawski zachodni
Karczew	gm. m.-w.	mazowieckie	otwocki
Kargowa	gm. m.-w.	lubuskie	zielenogórski
Kawęczyn	gm. w.	wielkopolskie	turecki
Kazimierz Biskupi	gm. w.	wielkopolskie	koniński
Kaźmierz	gm. w.	wielkopolskie	szamotułski
Kęsowo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	tucholski
Kętrzyn	gm. w.	warmińsko-mazurskie	kętrzyński
Kiernozia	gm. w.	łódzkie	łowicki
Kije	gm. w.	świętokrzyskie	pińczowski
Kisielice	gm. m.-w.	warmińsko-mazurskie	iławski
Kiskowo	gm. w.	wielkopolskie	gnieźnieński
Klembów	gm. w.	mazowieckie	wołomiński
Kleszczewo	gm. w.	wielkopolskie	poznański
Kleszczów	gm. w.	łódzkie	bełchatowski
Klonowa	gm. w.	łódzkie	sieradzki
Kłaj	gm. w.	małopolskie	wielicki
Kłoczew	gm. w.	lubelskie	rycki
Kłodzko	gm. w.	dolnośląskie	kłodzki
Kłomnice	gm. w.	śląskie	częstochoowski
Kobierzyce	gm. w.	dolnośląskie	wrocławski
Kobyła Góra	gm. w.	wielkopolskie	ostrzeszowski
Kobylin-Borzemy	gm. w.	podlaskie	wysokomazowiecki
Kobylnica	gm. w.	pomorskie	słupski
Kochanowice	gm. w.	śląskie	lubliniecki
Kocierzew Południowy	gm. w.	łódzkie	łowicki
Kodrąb	gm. w.	łódzkie	radomszczański
Kolno	gm. w.	podlaskie	kolneński
Kołobrzeg	gm. w.	zachodniopomorskie	kołobrzegi
Komorniki	gm. w.	wielkopolskie	poznański
Kondratowice	gm. w.	dolnośląskie	strzeliński
Koniusza	gm. w.	małopolskie	proszowicki
Konopnica	gm. w.	łódzkie	wieluński
Konstantynów	gm. w.	lubelskie	białski

Końskowola	gm. w.	lubelskie	puławski
Korczyzna	gm. w.	podkarpackie	króśnieński
Korycin	gm. w.	podlaskie	sokólski
Korzenna	gm. w.	małopolskie	nowosądecki
Kosakowo	gm. w.	pomorskie	pucki
Kostomłoty	gm. w.	dolnośląskie	średzki
Koszyce	gm. w.	małopolskie	proszowicki
Kościąn	gm. w.	wielkopolskie	kościąński
Kościierzyna	gm. w.	pomorskie	kościerski
Kotla	gm. w.	dolnośląskie	głogowski
Kotuń	gm. w.	mazowieckie	siedlecki
Kowalewo Pomorskie	gm. m.-w.	kujawsko-pomorskie	golubsko-dobrzyński
Kowiesy	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Koźminek	gm. w.	wielkopolskie	kaliski
Krasnystaw	gm. w.	lubelskie	krasnostawski
Krobia	gm. m.-w.	wielkopolskie	gostyński
Kroczyce	gm. w.	śląskie	zawierciański
Krotoszyce	gm. w.	dolnośląskie	legnicki
Kruszyna	gm. w.	śląskie	częstochowski
Krzemieniewo	gm. w.	wielkopolskie	leszczyński
Krzykosy	gm. w.	wielkopolskie	średzki
Książ Wielki	gm. w.	małopolskie	miechowski
Książ Wielkopolski	gm. m.-w.	wielkopolskie	śremski
Kunice	gm. w.	dolnośląskie	legnicki
Kuślin	gm. w.	wielkopolskie	nowotomyski
Kwilcz	gm. w.	wielkopolskie	międzychodzki
Lelis	gm. w.	mazowieckie	ostrołęcki
Lesznowola	gm. w.	mazowieckie	piaseczyński
Leśniowice	gm. w.	lubelskie	chetmski
Lewin Kłodzki	gm. w.	dolnośląskie	kłodzki
Leżajsk	gm. w.	podkarpackie	leżajski
Lichnowy	gm. w.	pomorskie	malborski
Lipce Reymontowskie	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Lipinki Łużyckie	gm. w.	lubuskie	żarski
Lipnica Wielka	gm. w.	małopolskie	nowotarski
Lipno	gm. w.	wielkopolskie	leszczyński
Liw	gm. w.	mazowieckie	węgrowski
Lniano	gm. w.	kujawsko-pomorskie	świecki
Lubanie	gm. w.	kujawsko-pomorskie	włocławski
Lubartów	gm. w.	lubelskie	lubartowski

Lubasz	gm. w.	wielkopolskie	czarnkowsko-trzcianecki
Lubicz	gm. w.	kujawsko-pomorskie	toruński
Lubiewo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	tucholski
Lubin	gm. w.	dolnośląskie	lubiński
Lubochnia	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Lubrza	gm. w.	opolskie	prudnicki
Lubrza	gm. w.	lubuskie	świebodziński
Lutomiersk	gm. w.	łódzkie	pabianicki
Łutowiska	gm. w.	podkarpackie	bieszczadzki
Ładzice	gm. w.	łódzkie	radomszczański
Łagów	gm. w.	lubuskie	świebodziński
Łasin	gm. m.-w.	kujawsko-pomorskie	grudziądzki
Łąck	gm. w.	mazowieckie	płocki
Łączna	gm. w.	świętokrzyskie	skarżyski
Łęka Opatowska	gm. w.	wielkopolskie	kępiński
Łękawica	gm. w.	śląskie	żywiecki
Łęki Szlacheckie	gm. w.	łódzkie	piotrkowski
Łomianki	gm. m.-w.	mazowieckie	warszawski zachodni
Łomża	gm. w.	podlaskie	łomżyński
Łososina Dolna	gm. w.	małopolskie	nowosądecki
Łowicz	gm. w.	łódzkie	łowicki
Łubianka	gm. w.	kujawsko-pomorskie	toruński
Łuków	gm. w.	lubelskie	łukowski
Łużna	gm. w.	małopolskie	gorlicki
Łyse	gm. w.	mazowieckie	ostrołęcki
Łysomice	gm. w.	kujawsko-pomorskie	toruński
Maków	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Mała Wieś	gm. w.	mazowieckie	płocki
Małkinia Górna	gm. w.	mazowieckie	ostrowski
Mały Płock	gm. w.	podlaskie	kolneński
Marcinowice	gm. w.	dolnośląskie	świdnicki
Marciszów	gm. w.	dolnośląskie	kamiennogórski
Margonin	gm. m.-w.	wielkopolskie	chodzieski
Mełgiew	gm. w.	lubelskie	świdnicki
Męcinka	gm. w.	dolnośląskie	jaworski
Mędrzechów	gm. w.	małopolskie	dąbrowski
Michałowice	gm. w.	mazowieckie	pruszkowski
Miedziana Góra	gm. w.	świętokrzyskie	kielecki
Miedzichowo	gm. w.	wielkopolskie	nowotomyski

Miedzna	gm. w.	śląskie	pszczyński	Nowy Kawęczyn	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Miedzno	gm. w.	śląskie	kłobucki	Nowy Korczyn	gm. w.	świętokrzyskie	buski
Miejsce Piastowe	gm. w.	podkarpackie	krośnieński	Oborniki	gm. m.-w.	wielkopolskie	obornicki
Miejska Górka	gm. m.-w.	wielkopolskie	rawicki	Obrazów	gm. w.	świętokrzyskie	sandomierski
Mieleszyn	gm. w.	wielkopolskie	gnieźniński	Obrowo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	toruński
Mielno	gm. m.	zachodniopomorskie	koszaliński	Obrzycko	gm. w.	wielkopolskie	szamotułski
Mieroszów	gm. m.-w.	dolnośląskie	wałbrzyski	Ochotnica Dolna	gm. w.	małopolskie	nowotarski
Mieścisko	gm. w.	wielkopolskie	wagrowiecki	Odolanów	gm. m.-w.	wielkopolskie	ostrowski
Międzyrzec Podlaski	gm. w.	lubelskie	białski	Odrzywół	gm. w.	mazowieckie	przysuski
Miękinia	gm. w.	dolnośląskie	średzki	Olesno	gm. w.	małopolskie	dąbrowski
Milejczyce	gm. w.	podlaskie	siemiatycki	Oleśnica	gm. w.	dolnośląskie	oleśnicki
Milejewo	gm. w.	warmińsko-mazurskie	elbląski	Olszanka	gm. w.	mazowieckie	łośicki
Miłkowice	gm. w.	dolnośląskie	legnicki	Olszewo-Borki	gm. w.	mazowieckie	ostrołęcki
Miłoradz	gm. w.	pomorskie	malborski	Olszówka	gm. w.	wielkopolskie	kolcki
Młodzieszyn	gm. w.	mazowieckie	sochaczewski	Olsztyn	gm. w.	śląskie	częstochowski
Młynary	gm. m.-w.	warmińsko-mazurskie	elbląski	Oława	gm. w.	dolnośląskie	oławski
Mniów	gm. w.	świętokrzyskie	kielecki	Opatowiec	gm. w.	świętokrzyskie	kazimierski
Mniszków	gm. w.	łódzkie	opoczyński	Opatówek	gm. m.-w.	wielkopolskie	kaliski
Modliborzyce	gm. m.-w.	lubelskie	janowski	Opinogóra Górna	gm. w.	mazowieckie	ciechanowski
Mokrsko	gm. w.	łódzkie	wieluński	Oporów	gm. w.	łódzkie	kutnowski
Morawica	gm. m.-w.	świętokrzyskie	kielecki	Orchowo	gm. w.	wielkopolskie	stępujecki
Morzeszczyn	gm. w.	pomorskie	tczewski	Orzysz	gm. m.-w.	warmińsko-mazurskie	piski
Moszczenica	gm. w.	małopolskie	gorlicki	Osiecznica	gm. w.	dolnośląskie	bolesławiecki
Mszczonów	gm. m.-w.	mazowieckie	żyrardowski	Osiek	gm. w.	pomorskie	starogardzki
Mycielin	gm. w.	wielkopolskie	kaliski	Osiek	gm. w.	kujawsko-pomorskie	brodnicki
Nagłowice	gm. w.	świętokrzyskie	jędrzejowski	Osiecin	gm. w.	kujawsko-pomorskie	radziejowski
Narewka	gm. w.	podlaskie	hajnowski	Osjaków	gm. w.	łódzkie	wieluński
Naruszewo	gm. w.	mazowieckie	płoński	Ostaszewo	gm. w.	pomorskie	nowodworski
Nasielsk	gm. m.-w.	mazowieckie	nowodworski	Ostrowice	gm. w.	zachodniopomorskie	drawski
Nekla	gm. m.-w.	wielkopolskie	wrzesiński	Ostrów Mazowiecka	gm. w.	mazowieckie	ostrowski
Nieborów	gm. w.	łódzkie	łowicki	Ostrów Wielkopolski	gm. w.	wielkopolskie	ostrowski
Niebylec	gm. w.	podkarpackie	strzyżowski	Ostrówek	gm. w.	lubelskie	lubartowski
Niedźwiada	gm. w.	lubelskie	lubartowski	Ozorków	gm. w.	łódzkie	zgierski
Niegostawice	gm. w.	lubuskie	żagański	Pajęczno	gm. m.-w.	łódzkie	pajęczański
Nieporęt	gm. w.	mazowieckie	legionowski	Pakosław	gm. w.	wielkopolskie	rawicki
Nowa Ruda	gm. w.	dolnośląskie	kłodzki	Panki	gm. w.	śląskie	kłobucki
Nowa Sucha	gm. w.	mazowieckie	sochaczewski	Paradyż	gm. w.	łódzkie	opoczyński
Nowe Miasto Lubawskie	gm. w.	warmińsko-mazurskie	nowomiejski	Parzęczew	gm. w.	łódzkie	zgierski
Nowogród	gm. m.-w.	podlaskie	łomżyński	Paszowice	gm. w.	dolnośląskie	jaworski
Nowosolna	gm. w.	łódzkie	łódzki wschodni	Pawłosiów	gm. w.	podkarpackie	jarosławski
				Pawłowice	gm. w.	śląskie	pszczyński

Pątnów	gm. w.	łódzkie	wieluński
Pcim	gm. w.	małopolskie	myślenicki
Pelplin	gm. m.-w.	pomorskie	tczewski
Perlejewo	gm. w.	podlaskie	siemiatycki
Pęcław	gm. w.	dolnośląskie	głogowski
Pęczniew	gm. w.	łódzkie	poddębicki
Pępowo	gm. w.	wielkopolskie	gostyński
Piekoszków	gm. w.	świętokrzyskie	kielecki
Pielgrzymka	gm. w.	dolnośląskie	złotoryjski
Piszczac	gm. w.	lubelskie	białski
Płaska	gm. w.	podlaskie	augustowski
Płońsk	gm. w.	mazowieckie	płoński
Płużnica	gm. w.	kujawsko-pomorskie	wąbrzeski
Pniewy	gm. w.	mazowieckie	grójecki
Poddębice	gm. m.-w.	łódzkie	poddębicki
Pogorzela	gm. m.-w.	wielkopolskie	gostyński
Pomieczówek	gm. w.	mazowieckie	nowodworski
Popielów	gm. w.	opolskie	opolski
Poświętne	gm. w.	łódzkie	opoczyński
Potęgowo	gm. w.	pomorskie	słupski
Potok Górny	gm. w.	lubelskie	biłgorajski
Powidz	gm. w.	wielkopolskie	słupecki
Prabuty	gm. m.-w.	pomorskie	kwidzyński
Prażmów	gm. w.	mazowieckie	piaseczyński
Pruszcz	gm. w.	kujawsko-pomorskie	świecki
Przasnysz	gm. w.	mazowieckie	przasnyski
Przedecz	gm. m.-w.	wielkopolskie	kolski
Przesmyki	gm. w.	mazowieckie	siedlecki
Przeworno	gm. w.	dolnośląskie	strzeleński
Przykona	gm. w.	wielkopolskie	turecki
Przyrów	gm. w.	śląskie	częstochowski
Przytoczna	gm. w.	lubuskie	międzyrzeczki
Przytuły	gm. w.	podlaskie	łomżyński
Pszczew	gm. w.	lubuskie	międzyrzeczki
Puńsk	gm. w.	podlaskie	sejneński
Purda	gm. w.	warmińsko-mazurskie	olsztyński
Puszcza Mariańska	gm. w.	mazowieckie	żyrardowski
Pysznica	gm. w.	podkarpackie	stalowowolski
Raciąż	gm. w.	mazowieckie	płoński
Raciechowice	gm. w.	małopolskie	myślenicki
Radgoszcz	gm. w.	małopolskie	dąbrowski

Radków	gm. m.-w.	dolnośląskie	kłodzki
Radłów	gm. w.	opolskie	oleski
Radomyśl nad Sanem	gm. w.	podkarpackie	stalowowolski
Radwanice	gm. w.	dolnośląskie	polkowicki
Radymno	gm. w.	podkarpackie	jarosławski
Radzanowo	gm. w.	mazowieckie	płocki
Radzymin	gm. m.-w.	mazowieckie	wołomiński
Radzyń Chełmiński	gm. m.-w.	kujawsko-pomorskie	grudziądzki
Rawa Mazowiecka	gm. w.	łódzkie	rawski
Rąbino	gm. w.	zachodniopomorskie	świdwiński
Regnów	gm. w.	łódzkie	rawski
Repki	gm. w.	mazowieckie	sokołowski
Rogowo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	rypiński
Rogów	gm. w.	łódzkie	brzeziński
Rogóżno	gm. w.	kujawsko-pomorskie	grudziądzki
Rojewo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	inowrocławski
Rokiciny	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Rokietnica	gm. w.	wielkopolskie	poznański
Rokietnica	gm. w.	podkarpackie	jarosławski
Ropa	gm. w.	małopolskie	gorlicki
Rozogi	gm. w.	warmińsko-mazurskie	szczycieński
Rozprza	gm. w.	łódzkie	piotrkowski
Rudniki	gm. w.	opolskie	oleski
Rusiec	gm. w.	łódzkie	bełchatowski
Rychtal	gm. w.	wielkopolskie	kępiński
Ryńsk	gm. w.	kujawsko-pomorskie	wąbrzeski
Rypin	gm. w.	kujawsko-pomorskie	rypiński
Rytwiany	gm. w.	świętokrzyskie	staszowski
Rząśnia	gm. w.	łódzkie	pajęczański
Rząśnik	gm. w.	mazowieckie	wyszowski
Rzeczyca	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Rzekuń	gm. w.	mazowieckie	ostrołęcki
Rzezawa	gm. w.	małopolskie	bocheński
Rzgów	gm. m.-w.	łódzkie	łódzki wschodni
Sadki	gm. w.	kujawsko-pomorskie	nakielski
Sadkowice	gm. w.	łódzkie	rawski
Sadowie	gm. w.	świętokrzyskie	opatowski
Sanniki	gm. w.	mazowieckie	gostyński
Sarnaki	gm. w.	mazowieckie	łosicki
Serock	gm. m.-w.	mazowieckie	legionowski
Sękowa	gm. w.	małopolskie	gorlicki

Siemiatycze	gm. w.	podlaskie	siemiatycki
Sieroszewice	gm. w.	wielkopolskie	ostrowski
Sitkówka-Nowiny	gm. w.	świętokrzyskie	kielecki
Skalbmierz	gm. m.-w.	świętokrzyskie	kazimierski
Skarbimierz	gm. w.	opolskie	brzeski
Skąpe	gm. w.	lubuskie	świebodziński
Skierbieszów	gm. w.	lubelskie	zamojski
Skierniewice	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Skołyszyn	gm. w.	podkarpackie	jasielski
Skórcz	gm. w.	pomorskie	starogardzki
Skrwilno	gm. w.	kujawsko-pomorskie	rypiński
Sławno	gm. w.	zachodniopomorskie	sławieński
Słonice	gm. w.	małopolskie	limanowski
Słubice	gm. w.	mazowieckie	płocki
Słupia	gm. w.	łódzkie	skierniewicki
Słupsk	gm. w.	pomorskie	słupski
Sobienie-Jeziory	gm. w.	mazowieckie	otwocki
Sobków	gm. w.	świętokrzyskie	jędrzejowski
Sobolew	gm. w.	mazowieckie	garwoliński
Sokoły	gm. w.	podlaskie	wysokomazowiecki
Solec-Zdrój	gm. w.	świętokrzyskie	buski
Somianka	gm. w.	mazowieckie	wyszowski
Sośno	gm. w.	kujawsko-pomorskie	sępoleński
Spiczyn	gm. w.	lubelskie	łęczyński
Stanisławów	gm. w.	mazowieckie	miński
Stare Babice	gm. w.	mazowieckie	warszawski zachodni
Stare Bogaczowice	gm. w.	dolnośląskie	wałbrzyski
Stare Miasto	gm. w.	wielkopolskie	koniński
Starogard Gdański	gm. w.	pomorskie	starogardzki
Stawiguda	gm. w.	warmińsko-mazurskie	olsztyński
Stegna	gm. w.	pomorskie	nowodworski
Sterdyń	gm. w.	mazowieckie	sokołowski
Stęszew	gm. m.-w.	wielkopolskie	poznański
Stoczek	gm. w.	mazowieckie	węgrowski
Stoczek Łukowski	gm. w.	lubelskie	łukowski
Stolno	gm. w.	kujawsko-pomorskie	chetmiński
Stoszowice	gm. w.	dolnośląskie	ząbkowicki
Strachówka	gm. w.	mazowieckie	wołomiński
Strawczyn	gm. w.	świętokrzyskie	kielecki
Strumień	gm. m.-w.	śląskie	cieszyński

Stryków	gm. m.-w.	łódzkie	zgierski
Strzałkowo	gm. w.	wielkopolskie	stupecki
Strzyżewice	gm. w.	lubelskie	lubelski
Subkowy	gm. w.	pomorskie	tczewski
Suchy Las	gm. w.	wielkopolskie	poznański
Sulmierzyce	gm. w.	łódzkie	pajęczański
Suszec	gm. w.	śląskie	pszczyński
Sypniewo	gm. w.	mazowieckie	makowski
Szadek	gm. m.-w.	łódzkie	zduńskowolski
Szamocin	gm. m.-w.	wielkopolskie	chozieski
Szastarka	gm. w.	lubelskie	kraśnicki
Szczawin Kościelny	gm. w.	mazowieckie	gostyński
Szczurowa	gm. w.	małopolskie	brzeski
Szreńsk	gm. w.	mazowieckie	mławski
Sztutowo	gm. w.	pomorskie	nowodworski
Szulborze Wielkie	gm. w.	mazowieckie	ostrowski
Szumowo	gm. w.	podlaskie	zambrowski
Śliwice	gm. w.	kujawsko-pomorskie	tucholski
Śrem	gm. m.-w.	wielkopolskie	śremski
Środa Śląska	gm. m.-w.	dolnośląskie	średzki
Świątki	gm. w.	warmińsko-mazurskie	olsztyński
Świdnica	gm. w.	dolnośląskie	świdnicki
Świdnica	gm. w.	lubuskie	zielenogórski
Świecie nad Osą	gm. w.	kujawsko-pomorskie	grudziądzki
Świekatowo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	świecki
Świercze	gm. w.	mazowieckie	pułtuski
Świerczów	gm. w.	opolskie	namysłowski
Święciechowa	gm. w.	wielkopolskie	leszczyński
Świątajno	gm. w.	warmińsko-mazurskie	szczycieński
Tarczyn	gm. m.-w.	mazowieckie	piaseczyński
Tarnowo Podgórne	gm. w.	wielkopolskie	poznański
Tarnów	gm. w.	małopolskie	tarnowski
Teresin	gm. w.	mazowieckie	sochaczewski
Terespol	gm. w.	lubelskie	białski
Tomaszów Mazowiecki	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Toszek	gm. m.-w.	śląskie	gliwicki
Trąbki Wielkie	gm. w.	pomorskie	gdański
Trzcianka	gm. m.-w.	wielkopolskie	czarnkowsko-trzcianecki
Trzcinica	gm. w.	wielkopolskie	kepiński

Trzebiechów	gm. w.	lubuskie	zielenogórski
Trzebowniko	gm. w.	podkarpackie	rzeszowski
Trzydnik Duży	gm. w.	lubelskie	krańnicki
Tuczna	gm. w.	lubelskie	białski
Tuliszków	gm. m.-w.	wielkopolskie	turecki
Turek	gm. w.	wielkopolskie	turecki
Turośń Kościelna	gm. w.	podlaskie	białostocki
Tuszów Narodowy	gm. w.	podkarpackie	mielecki
Udanin	gm. w.	dolnośląskie	średzki
Ujazd	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Ujście	gm. m.-w.	wielkopolskie	piłski
Ustka	gm. w.	pomorskie	słupski
Ustronie Morskie	gm. w.	zachodniopomorskie	kołobrzeski
Uście Gorlickie	gm. w.	małopolskie	gorlicki
Walim	gm. w.	dolnośląskie	wałbrzyski
Wałcz	gm. w.	zachodniopomorskie	wałeckie
Wapno	gm. w.	wielkopolskie	wągrowiecki
Warlubie	gm. w.	kujawsko-pomorskie	świecki
Warta	gm. m.-w.	łódzkie	sieradzki
Warta Bolesławiecka	gm. w.	dolnośląskie	bolesławiecki
Wartkowice	gm. w.	łódzkie	poddębicki
Wądroże Wielkie	gm. w.	dolnośląskie	jaworski
Wągrowiec	gm. w.	wielkopolskie	wągrowiecki
Wąpielsk	gm. w.	kujawsko-pomorskie	rypiński
Wąsewo	gm. w.	mazowieckie	ostrowski
Wiązowna	gm. w.	mazowieckie	otwocki
Widuchowa	gm. w.	zachodniopomorskie	gryfiński
Wieczfnia Kościelna	gm. w.	mazowieckie	mławski
Wielgie	gm. w.	kujawsko-pomorskie	lipnowski
Wieliszew	gm. w.	mazowieckie	legionowski
Wielka Nieszawka	gm. w.	kujawsko-pomorskie	toruński
Wieniawa	gm. w.	mazowieckie	przysuski
Wierzbica	gm. w.	lubelskie	chełmski
Wierzbinek	gm. w.	wielkopolskie	koniński
Wierzchowo	gm. w.	zachodniopomorskie	drawski
Wijewo	gm. w.	wielkopolskie	leszczyński
Winnica	gm. w.	mazowieckie	pułtuski
Wiślica	gm. w.	świętokrzyskie	buski
Wiśniew	gm. w.	mazowieckie	siedlecki
Witonia	gm. w.	łódzkie	łęczycki
Wodynie	gm. w.	mazowieckie	siedlecki

Wodzisław	gm. w.	świętokrzyskie	jędrzejowski
Wólka	gm. w.	lubelskie	lubelski
Wyszków	gm. m.-w.	mazowieckie	wyszkowski
Wyszogród	gm. m.-w.	mazowieckie	plocki
Zadzim	gm. w.	łódzkie	poddębicki
Zagórz	gm. m.-w.	podkarpackie	sanocki
Zagrodno	gm. w.	dolnośląskie	złotoryjski
Zakroczym	gm. m.-w.	mazowieckie	nowodworski
Zakrzewo	gm. w.	kujawsko-pomorskie	aleksandrowski
Zalesie	gm. w.	lubelskie	białski
Zaniemyśl	gm. w.	wielkopolskie	średzki
Zaręby Kościelne	gm. w.	mazowieckie	ostrowski
Zarszyn	gm. w.	podkarpackie	sanocki
Zarzeczce	gm. w.	podkarpackie	przeworski
Zawady	gm. w.	podlaskie	białostocki
Zbójna	gm. w.	podlaskie	łomżyński
Zbrosławice	gm. w.	śląskie	tarnogórski
Zduny	gm. w.	łódzkie	łowicki
Zduńska Wola	gm. w.	łódzkie	zduńskowolski
Zębowice	gm. w.	opolskie	oleski
Zgierz	gm. w.	łódzkie	zgierski
Zgorzelec	gm. w.	dolnośląskie	zgorzelecki
Zielonki	gm. w.	małopolskie	krakowski
Zławieś Wielka	gm. w.	kujawsko-pomorskie	toruński
Złota	gm. w.	świętokrzyskie	pińczowski
Złotoryja	gm. w.	dolnośląskie	złotoryjski
Zwierzyn	gm. w.	lubuskie	strzelecko-drezdenecki
Żabia Wola	gm. w.	mazowieckie	grodziski
Żelechlinek	gm. w.	łódzkie	tomaszowski
Żórawina	gm. w.	dolnośląskie	wrocławski
Żukowice	gm. w.	dolnośląskie	głogowski
Żyrzyn	gm. w.	lubelskie	puławski
Żytno	gm. w.	łódzkie	radomszczański

Na dzień 30.09.2018 członkami Związku Gmin Wiejskich RP było 622 gminy.

25
lat
1993-2018

Pierwsze lata niepodległości nie były dla samorządów łatwe – sejmy lat dwudziestych nie zyskały sympatii wśród sfer samorządowych bo „*niczem szczególnem dla samorządu się nie zastrzyżyły*” (Franciszek Filipiński, Głos Gminy Wiejskiej z 20 kwietnia 1928r.). Nie zrażało to działaczy samorządowych, którzy w 1925 r. zorganizowali w Warszawie spotkanie 576 delegatów gmin wiejskich. Powołano wtedy do życia Zrzeszenie Samopomocy Gmin Wiejskich, które wkrótce przemianowano na Związek Gmin Wiejskich. Druga wojna światowa przerwała na ponad 50 lat działalność Związku. Na I Ogólnopolskiej Konferencji Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów 13 września 1992 roku w Poznaniu 62 wójtów złożyło deklarację reaktywacji Związku, co zostało uwiecznione rejestracją Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 31 maja 1993 roku.

Niezmienne od 1925 roku Związek kieruje się przyjętymi w pierwszym statucie celami: „*Naszym zadaniem jest rozwinięcie pracy samorządowej i podniesienie rozwoju gospodarczego i kulturalnego w gminach wiejskich, czuwanie nad obroną praw i interesów gmin, udzielanie im porady prawnej i informacyjnej, tudzież współdziałanie z gminami w zakresie działalności nad podniesieniem dobrobytu*”. A zgodnie ze słowami Aleksandra Lednickiego, pierwszego prezesa ZGW aby skutecznie reprezentować gminy „*trzeba chcieć i umieć być solidarnym, występować zbiorowo i bronić się razem*”.